

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

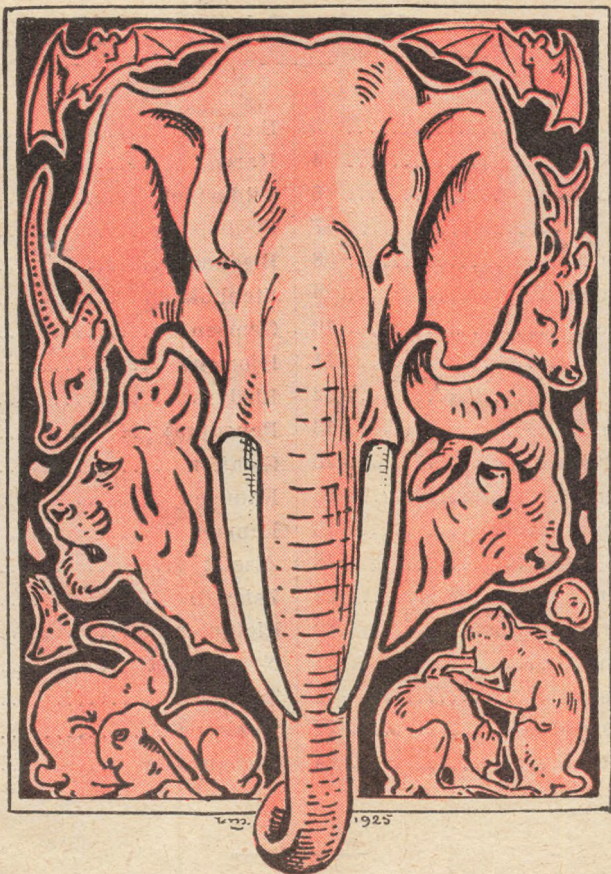
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hvor lever Dyrene?

INDHOLD:

	Side		Side
Forord	3	Bæveren	28
Aberne	4	Haren	28
Flagermusene	6	Vildsvinet	28
Løven	7	Flodhesten	28
Tigern	8	Bisonen	28
Leoparden	9	Stenbukken	30
Jaguaren	10	Gemsen	31
Ulven	11	Hjortene	32
Ræven	12	Elsdyret	32
Maaren	13	Rensdyret	32
Grævlingen	15	Giraffen	32
Odderen	15	Kamelen	36
Bjørnen	16	Lamaen	38
Isbjørnen	18	Æselet	38
Hyænen	19	Zebraen	40
Sælen	20	Elefanten	41
Søløven	21	Næsehornet	42
Hvalrossen	21	Tapiren	42
Rotter og Mus	22	Hvalerne	42
Egernet	24	Kænguru'en	46

FORORD.

Hensigten med denne lille Haandbog er at give en let anvendelig Oversigt over, hvor paa Jorden de kendteste Dyreformer lever, og vi mener dermed at have taget et Spørgsmaal op, som har almindelig Interesse. Det er nemlig ingenlunde saa let en Sag at være paa Spørgsmaalet: Hvor lever Dyrene? For ganske vist ved alle sammen noget om Sagen, vi ved for blot at tage et Eksempel, der forekommer Sæler ved Danmarks Kyster, men man er jo ikke alle paa Forhaand klare over, i hvilke andre Have de ogsaa findes. Vi ved ogsaa, at Ulven, det skrækkelige Uhyre fra vor Barndoms Eventyr, ikke mere findes her i Landet, men det staar sikkert ikke alle klart, over hvor store Dele af Jordkloden den endnu er udbredt. Om mange af de store Dyr ved vi saa særdeles vel, at de forekommer i de „varme Lande“, men i hvilke af disse varme Lande er det nu? Ja, det kan ofte være et Tvivlsspørgsmaal, om der skal ret indgaaende og besværlige Studier til for at løse, nemlig fordi mange Dyreformer i vore Dage, hvor store Skove rydes, og Ødemarker opdyrkes, trænges længere og længere tilbage naar for Aar, saa det, man i Skolen lærte om Dyrets Udbredelse, ikke længere slaar til.

Desuden er der, naar vi betragter Dyrenes Udbredelse, en Længde af ret overraskende Enkeltheder, som man ikke tænker paa til daglig, men som det baade er nyttigt og interessant at sette sig ind i. Dromedaren, som vi jo straks, naar vi hører den nævne, henfører til Afrika, befinder sig ganske vist fortræffeligt de nordlige Strøg af denne Verdensdel, men i dens tropiske Egne kan den ikke leve; Tapiren, dette besynderlige, sky Dyr, forekommer kun paa to saa langt fra hinanden liggende Steder som Ostindien og Sydamerika; Tigeren, som vi jo paa Forhaand regner for et udpræget Tropedyr, forekommer helt op i Sibirien. Og saadanne kunde vi nævne det ene Eksempel efter det andet.

Det er naturligvis ikke Hensigten at give en Zoologi. De Dyr, vi behandler, kunde man maaske kalde „Dagligdagens Dyr“, hvorved vi mener dem, man saa at sige har omkring sig, ikke i Virkeligheden naturligvis, men fordi man hvert Øjeblik møder dem i en Bog, et Blad, en Avis eller maaske særlig, fordi man er saa inderst inde fortrolig med mange af dem fra sine Barndoms Eventyr. Paa den anden Side behandler vi jo ikke dem, der er saa kendte, at det aldeles vilde være overflødigt at give Oplysning om, hvor de findes, som f. Eks. de almindelige Husdyr: Hund, Kat, Okse, Hest, Faar o. s. v.

Imidlertid er jo Dyrenes Rige udstrakt og Arternes Mangfoldighed saare stor. I den foreliggende Haandbog indskrænker vi os derfor til Pattedyrene, blandt hvilke vi behandler de Arter, hvis Udbredelse og Udbredelse paa Jorden frembyder særlig Interesse. Foruden en lang Række Billeder, ledsaget af en kortfattet Tekst, bringer vi for hvert af de omtalte Dyrs Vedkommende et lille Kort, som angiver de Egne, hvor det lever. Ved et eneste Blik paa det vil man kunne blive klar over, hvor paa Jorden det forekommer, idet de Egne, hvor Dyret findes, paa Kortet er betegnet med sort Farve.

Hvor lever Dyrene?

En Samling smaa Kort, der viser, hvor de vigtigste Dyreformer lever, med forklarende Tekst og talrige Illustrationer.

Aberne.

Aben hører til de klogeste Dyr, der eksisterer. Af Naturen har den stor Efterlignelseslyst, Trang til at «abe efter», og dens Hukommelse er fortrinlig. Den er derfor lærenem og let at dressere til at udføre forbløffende Ting. Til Gengæld er den som Regel ikke synderlig samvittighedsfuld eller omhyggelig og kniber gerne udenom, hvor den kan. Men dette passer nu ikke i alle Tilfælde. Paa et Skib havde man saaledes en Chimpanse, som var afrettet til at

udføre forskellige Arbejder, som passede dem alle med en Samvittighedsfuldhed. Blandt det fyrede den i Bagerovnen, den kunde endogsaa selv skone naar Ovnen var tilstrække varm. Naar dette var Tilfældet gik den hen til Skibets Bager, meddelte ham det ved udtrykkelige Bevægelser. Og Bageren lod te sin Medhjælper saa godt, han vidste, han aldrig behøvede at se efter den. Aber og Abenjo imidlertid mange Ting. Slægten hører over 230 Arter, indenfor denne Mangfoldighed Forskellen i Størrelse og Udseende meget betydelig; der er vældigt Spring fra den kæmpe mæssige Gorilla, der kan veje en 250 kg til den lille

Silkeabe, som er mindre end et Eger. Og saaa i Udseendet adskiller

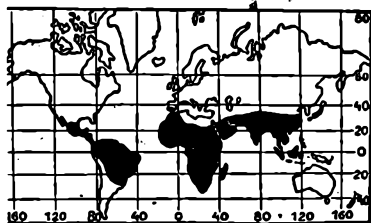
de sig vidt fra hinanden. De menneskelignende Arter er den vildte og farlige Gorilla og den rolige og fredelige Chimpanse, der begge lever i Afrikas tropiske Egne samt den rødbrune Orangutang paa de østindiske Øer. For de rigtige Abearters Vedkommende Ligheden ikke stor. Det gælder baade de morsomme Marekatter

Afrika og Asien, og de alt andet end smukke Bavianer, der findes i Afrika. Blandt disse kan særlig

En Marekat.

ævnes den kloge Kappebavian, hvem de gamle Ægyptere viste nogen Ærefrygt og ofte afbildede. Man ser den siddende paa Alteret, modtagende Tilbedelse eller som Dommer, dømmende over Menneskenes Gerninger. Forøvrigt viser ogsaa Inderne en Abe

abernes Udbredelse. Mellem Aberne er der medtaget de saakaldte Halvaber, der af nogle Zoologer regnes for en Familie i Abernes Orden, men af andre opstillet som en særlig Orden. De lever særlig paa Madagaskar, hvor der ikke findes ægte Aber.

guddommelig Ære, nemlig Hulman'en eller Hanuman. Efter Sagnet skal Hanuman have stjålet den højtskattede Frugt Mangoen fra Kæmpen Ravans Havn og skænket den til Menneskene. Til Straf derfor blev den dømt til Døden paa Baalet, men den slukkede Ilden, hvorved dens Ansigt og Hænder blev forbrændte, og de har siden været sorte.

Enkelte Abearter lever paa Klipper, men de fleste er udprægede Skovdyr, der helst opholder sig i Træerne. Jordens tropiske Skovegne er derfor deres rette Hjem; de kræver en betydelig og ensartet Varme for at befinde sig vel, og de er meget følsomme overfor Kulde. I Australien findes de ikke, derimod i Sydasiens, — en japansk Art lever helt op til 37° nordlig Bredde — og i det meste af Afrika. I Europa findes af vilde Aber kun en enkelt Flok paa Gibraltars Klippevægge. De hører til Magot'erne, hvis Hjem er det nordvestlige Afrika men i umindelige Tider har de ogsaa holdt til paa Gibraltar. Ifølge det mauriske Sagn skal der findes en underjordisk Gang under Gibraltarstrædet mellem Europa og Afrika, og ad denne er Aberne i sin Tid kommet til Europa, ligesom de endnu ad den vandrer frem og tilbage mellem de to Verdensdele. I Amerika forekommer Aberne mellem 28° nordlig og 29° sydlig Bredde. Til de kendteste sydamerikanske Arter hører Brøleaberne, der ved Solopgang samles i Trætoppene, hvor de begynder en frygtelig Brølekoncert, inden de drager ud for at finde Føde.

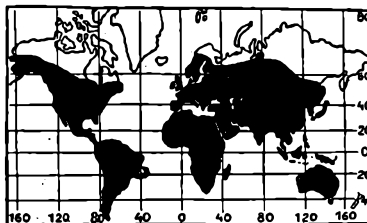

Flagermusen.

Flagermusene er udbredt over hele Jorden med Undtagelse af de kolde Bælter. Her i Skandinavien har vi dog kun smaa, svage og spinkle Arter. Jo nærmere man kommer det varme Bælte, des flere Arter bliver der, og flere af disse opnaar en ganske anseelig Størrelse. I de varme Lande forekommer Flagermusene ogsaa i et ganske forbløffende Antal, og i Orienten kan Luften ved Aftenstid, naar de flyver ud fra de Skjulesteder, hvor de har tilbragt Dagen, bogstavelig formørkes af dem.

Synderlig yndede kan man ikke paastaa, at Flagermusene er. Allerede ved deres Udseende, — dette mærkelige Pattedyr, som kan flyve eller rettere flagre — gør de et vist uhyggeligt Indtryk. Dertil kommer deres natlige Liv. Mens det er lyst, holder de sig skjult, og først ved Solnedgang flyver de ud, ligesom de tilbringer den kolde Aarstid ophængte ved Baglemmerne og ned sunkne i en mere eller mindre fast Vintersonn. For tidligere Tiders Fantasi kom der til at hvile et mytisk, ja, dæmouisk Skær over

dem. Det gælder ganske særlig de større Arter, som forekommer i de varme Lande, saaledes «den flyvende Hund», som man ansaa for en skrækelig Harpy, eller frygteligt Væsen, der satte sig paa sovende Mennesker og udsugede deres Hjerterblod. Og dog er det et skikkelig, frugtædende

Flagermusenes Udbredelse. Der findes Flagermus over hele Jorden med Undtagelse af de nordligste Egne. De største og mærkeligste Arter findes dog i de varme Lande, ligesom deres Antal her er langt større end hos os.

Dyr. Noget lignende gælder den største sydamerikanske Art Vampyren, som man har tillagt lignende Egenskaber. Den har ganske vist et alt andet end smukt Ydre, men den er i Virkeligheden aldeles ikke blodsugende. Derimod findes der ganske vist blodsugende Arter, baade de middel-

varme og særlig i de varme Lande, som suger

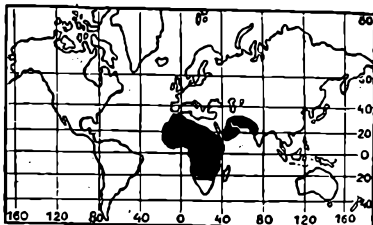
Blod baade af Dyr og Mennesker naar de kan komme til det. Spanien Azara fortæller saaledes, at den hyppigt bider sig fast i Kammen af Høns, medens de sover og suger Blod af dem, og Hønsene døder da af det. Ogsaa Heste, Muldyr, Æsler og Hornkvæg angriber de. Azara beretter ogsaa, at han selv flere Gange er bleven bidt af Flagermus uden dog at tage Skade af det, og det samme er hørdt adskillige andre Naturforskere.

Løven.

«Dyrenes Konge» har man fra gammel Tid kaldt Løven, og dens Styrke og i Sandhed kongelige Udseende har givet Navnet fuld Berettigelse. Man har ogsaa tillagt den kongelige Egenskaber: et ukueligt Mod og et ædelt Sind. Skulde en Mands Tapperhed prises, da sammenlignede man ham med Løven eller gav ham Tilnavn efter den, som Richard Løvehjerte af England, og Løven blev et af de mest yndede Dyr i de tapre Ridderses Skjolde. Ogsaa Ædelmod og Taknemmelighed tillagde man den som i den kendte Fortælling om den bortflygtede Slave Androkles, der ude i Ørkenen fandt en Løve, som havde faaet en Torn op i sin ene Pote. Androkles trak Tornen ud, og han og Dyret blev Venner. Siden blev han fanget, og han skulde nu paa Arenaen opødes af de vilde Dyr. Men den Løve, som blev sendt imod ham, var netop hans gamle Ven fra Ørkenen, der ogsaa var blevet fanget. Og til Tilskuernes uhyre Forbavselse gjorde den

ham intet ondt, men slikkede venkabeligt hans Fod. Forbavselsen over det skete var saa stor, at baade Androkles og Dyret fik deres Frihed. »Tre Gange forkynder Løven ved sit Brøl sit Opbrud og advarer derved alle Dyr om at flydens Vej,« siger Araberne; den

Løvens Udbredelse. Dyrenes Konge har efterhaanden kun et ret lille Rige tilbage. Naar man undertiden taler om »den amerikanske Løve«, forstaas herved Pumaen, som ligner Løvinden meget. Men rigtige Løver forekommer ikke i den nye Verden.

gode Mening holder nu ikke helt Stik paa dette Punkt. Brølet har kun til Hensigt at fremkalde Panik blandt de andre Dyr, hvilket da ogsaa fuldtud lykkes, selv de modige Hunde trykker sig klynkende op til deres Herre, naar Løvens tordnende Brøl lyder, og alle de andre Dyr kommer i den vildeste Skræk. »Essed«, den oprørsvækkende, kalder Araberne den. Det hører til Sjældenhederne, at Løven angriber Menneskene, men det sker dog. Det er i saa Fald altid ældre Løver. De begynder med at gøre Indbrud i Landsbyerne efter Geder og Faar, og de Indfødte ved nu, hvad de har at frygte. »Dens Tænder er slidt op, og snart vil den dræbe et Menneske,« siger de. Alligevel skal der haard Sult til, før den vover det, men »en sulten Løve er

Løver paa Rov.

en Djævel,» som man siger i Syd-afrika.

Tiden har været haard mod Dyrenes Konge. Endnu omkring 400 Aar før Kristus var der Løvor i Thessalien og Makedonien, og i Bibelen omtales de hyppigt. I vore Dage drives den længere og længere tilbage. Endnu forekommer den i store Dele af Afrika og i Sydasien, som det vil fremgaa af vort Kort. Men i mange af de Egne, der her er angivet som Løvens Hjemsted, er det allerede nu saare sjældent at møde Dyrenes Konge.

Tigren.

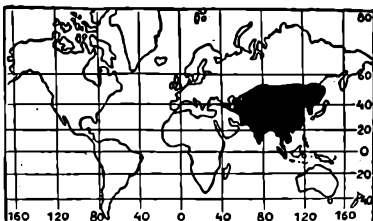
I Modsætning til Løven har Tigren altid haft et ilde Ry for Blodtørsthed. Og dette er berettiget nok, selvom nok Berotningerne om de Ødelæggelser, den har forarsaget til Tider har været lovlig fantastiske. Den er særlig udbredt i Indien, men iøvrigt findes den i Asien lige fra 8° sydlig til 53° nordlig

Bredde, altsaa helt op i Sibirien, og fra Kaukasus til Floden Amur. Det er ingenlunde alle Tigere, der efterstræber Mennesker, langt de fleste af dem holder sig fjernt fra Menneskenes Veje. Men en Del af dem slaar sig paa Kvægrov ved Landsbyerne, og det driver de ofte med den største Dristighed, saa de forsyner sig med Bytte ved højlys Dag. De fleste af disse Kvægrovære lever dog ingenlunde alene af denne «Næringsvej» først naar de bliver gamle og fede, kan det hændes, at de nøjes med tamt Kvæg. Ofte finder en indisk Landsbys Beboere sig med forbløffende Taalmodighed i «deres Tiger»s Virksomhed og lever i et næsten venskabeligt Forhold til den, selvom den saadan noget som hver femte Dag tager en Ko. Men af Kvægroværenes Rækker udgaar de enkelte menneskeædende Tigre, som ved stadige Sammenstød med Hyrderne har glemt

Tigren.

deres Frygt for Mennesket. Ofte er det ogsaa Dyr, som paa en eller anden Maade er kommet til Skade og ikke ellers kan skaffe sig Føde; saaledes er f. Eks. Tigren Shere Khan i Kiplings «Junglebog» meget betegnende halt. Og en saadan menneskeædende Tiger er farlig, idet den er yderst snu; den overfalder kun de værgeløse, som den meget vel forstaar at skelne fra bevæbnede Mænd. Man har Eksempler paa,

Tigren er udbredt over næsten hele det sydøstlige Asien, helt op til det sydlige Sibirien. I Afrika forekommer den derimod ikke.

at en enkelt saadan Tiger har dræbt over 100 Mennesker, eller den har raset saa forfærdeligt i et Distrikt, at Beboerne i Rædsel har forladt deres Landsbyer.

Tigren viser stor Kærlighed mod sine Unger. En Gang havde man et Sted i Indien faaet fat i to Tigerunger, som var blevet spærret inde i en Stald. De skreg imidlertid saa

ynkeligt om Natten, at man til sidst var betænkt paa at slippe dem løs igen, men man kunde have spa-

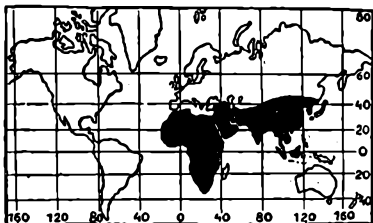
ret sig alle Overvejelser, for om Morgenens var Stalden tom; Huntigren var om Natten brudt derind og havde hentet Ungerne.

Leoparden.

Leoparden er vel den skønneste af alle Katte paa Jorden; den har det herligste Skind med sortbrune Ringe paa orangegul Bund, og dens Bevægelser er præget af en overordentlig Lethed og Ynde, som gør det til en Nydelse at betragte den. Skønt dens Størrelse ikke er særlig imponerende, er den i Virkeligheden en frygtelig Fjende, ogsaa for Mennesket. Af

Kvægejere frygtes den egentlig mere end de store Rovdyr. For disse nøjes dog i Reglen med et enkelt Bytte ad Gangen medens man har Eksempler paa, at Leoparden paa en eneste Nat kan dræbe mere end et Dusin Faar. Den gaar ogsaa løs paa Mennesker, og er da en frygtelig Modstander. Det er hændt, at den lydløst er krøbet ind i de Indfødtes Hytter og har bortført et Barn.

Leopardens Udbredelse. Kortet omfatter baade Leopard og Panther, der i Virkeligheden er en og samme Art. I Indien findes sorte Panther.

Leoparden lever i hele Afrika og Sydasien. En Art, den saakaldte Sneleopard, findes helt op til Sydsibirien. Man skelner oftest mellem Leoparden og den noget større Panther, men i Virkeligheden er det en og samme Form.

Jaguaren.

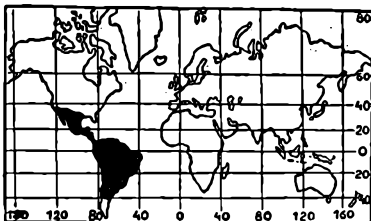
Jaguaren kaldes undertiden »Amerikas Tiger«, men ligner iøvrigt ikke i just overvældende Grad Junglens Skræk. Dog berettes der om enkelte Eksemplarer, der i Størrelse skal have naaet Tigeren, men dette er i Reglen ikke Tilfældet. Desuden er dens Skind plettet. Disse Pletter er af rund, langagtig eller uregelmæssig Form; de er sortrandede, og i Ringens Midte er der et eller to sorte Punkter, medens saadanne Punkter ikke findes hos Leoparden. Jaguaren anretter betydelig Skade paa Kvægjorderne, idet

den efterstræber baade Hornkvæg, Heste og Mulæsler, men i Modsætning til Leoparden dræber

Jaguaren.

den ikke mere end et Stykke Kvæg ad Gangen. En Jaguar, der ikke før har set et Menneske, vil altid vige for det, men hvis den opholder sig i beboede Egne og oftere har Lejlighed til at se Mennesker, vil dens Frygt efterhaanden vige, og den angriber da ogsaa dem.

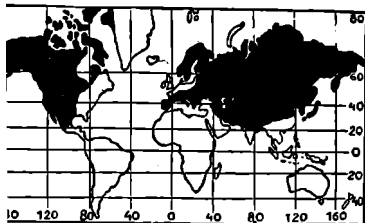
Jaguarens Hjem er Amerika, hvor den findes fra Buenos Aires til helt op i de forenede Stater; i sidstnævnte Egn bliver den dog mere og mere sjælden.

Navnet Jaguar er indiansk og betyder »Hundekrop«. Amerika er Jaguarens Hjem, og den findes der fra Argentina til den sydvestlige Del af de forenede Stater.

Ulven.

Eventyr og Fabler har meget at fortælle om Ulvens Graadighed. Villige fremstilles den ofte som æmkelig dum, og den kommer i vert Fald altid til Kort overfor en snedige Mikkelt Ræv. Det sidste er nu en betydelig Overdrivelse, Ulven er i Virkeligheden ikke

Ulven er udbredt over hele Nord- og ellemasien. I Europa forekommer den endnu i adskillige Lande, som det vil smgaa af Kortet. Det er imidlertid ær de øde Sumpe og tætte Skove i disse ande, som den bebor, men til Tider kan en pludselig vise sig paa Steder, hvor an troede den udryddet. I det nordlige Amerika lever Polarulven.

farligere begavet end Mikkelt. erimod har jo Skrækken for den sturligvis en Aarsag. Hvor ofte

har vi ikke i vor Barndom hørt om dette forfærdelige Dyr, som slugte baade den lille Rødhætte og den gamle Bedstemoder, og hvor ofte har vi ikke gyst over

Beretningerne om Hyrdedrenge i Øst-europa, hvem Ulven overfaldt, eller rejssende i Rusland, hvis Slæder Ulvflokken forfulgte. Imidlertid er det nu kun om Vinteren, at Ulven er farlig for Mennesket. I Foraarstiden lever den enligt eller 2—3 sammen, om Efteraaret familievist, men om Vinteren der imod i store Flokke, hvis Medlemmer hjælper hinanden og tilkalder hinanden med høje Hyl. Og da er det, de er farlige. Da plages de af Sult og angriber baade Heste og Hornkvæg, ja, selv Mennesker, og saa naar disse er bevæbnede. Det er da med god Grund, at alle Husdyr nærer en sand Rædsel for Ulve og flygter, saasnart de mærker Spor af dem. En Undtagelse danner dog

Overfaldet af Ulve.

Hundene, i hvert Fald visse Racer, der ikke nærer nogen Frygt for Ulven.

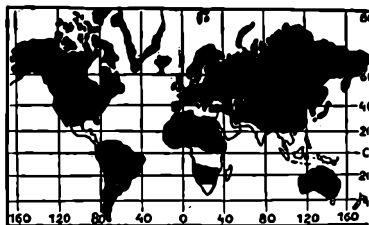
Det er vanskeligt nok at fastslaa Ulvens Udbredelseskreds, for den er et omstrejvende Dyr, der foretager vidtstrakte Togter og ofte kan vise sig i Egne, hvor den ikke før er forekommet Aar igennem. Den hører hjemme paa den nordlige Halvkugle, og selv i Europa forekommer den endnu hyppigt. Den findes i Norge og Sverige, i Spanien, i Frankrig, Italien og Grækenland. I Rusland og Polen er den særlig hyppig, og de største Ulve skal findes i Polen. I nogle europæiske Lande er den dog helt udryddet, f. Eks. her i Danmark, hvor de sidste Ulve blev fundne i Bistrup Skov ved Randers 1772. Endvidere er den udbredt over en stor Del af Asien og Nordamerika. I Nordamerikas nordligste Egne findes Polarulven, der er helt hvid, og som har udbredt sig langt mod Nord lige til Grønlands Nordkyst.

Ræven.

Fra de ældste Tider har Ræven været et berømt Dyr. Gang paa

Gang forekommer den i Fabler Sagn, Ordsprog og Mundheld, og bestandig fremhæves dens Klogskab og List, som de øvrige Dyr baade Løve og Bjørn og ganske særlig Ulven kommer til kort over for. Og uden Grund er den gamle Opfattelse naturligvis ikke. »Mikkel« er virkelig en begavet Skabning, selvom man maaske nok har

Rævens Udbredelse er meget stor. Den egentlige Hjem er den nordlige Halvkugle, men der findes Rævearter baad i Sydamerika og Afrika. I Australien er den indført. Mod Nord lever Polarræven

sat den for højt over Ulven, der Virkeligheden ikke staaar tilbage for den i Aandsevner. Det gamle Fjendskab mellem de to Fætre, som fremhæves i saa mange af Fablerne, er derimod rigtigt nok, og i de egentlige Ulveegne er Ræven temmelig sjælden, men eftersom Ulvene udryddes, tiltager Rævenes Antal.

Det er som bekendt en daarlig Ræv, der kun har een Udgang a sin Hule, og ofte er Rævegraven meget komplicerede. Naar det er Tilfældet, er det imidlertid ikke Mikkelsen som har Æren derfor; de graver ikke selv sin Hule, naa den kan blive fri, men skal de endelig til det, gør den ikke sa meget ud af det; derimod benytter den gerne en forladt Grævlingegrav, eller den indlogerer sig maaske i Grævlingegraven, ude at denne er forladt. Egentlig holder den ikke af Selskab med andre Dyr, men den ofrer altsaa delte Hensyn for en god Lejlighed.

Mikkel er gennemgaaende blevet opfattet med en Del Sympati af Menneskene, skønt han jo var

Hr. Mikkel.

slem efter Fjerkræet, og af de gamle Skildringer af hans List og Underfundighed læser man en vis Beundring for denne Gavtyv, der skønt selv ret svag, kunde bøje de store Dyr efter sin Vilje. Overført paa Menneskene bliver hans Egenskaber imidlertid ikke tiltalende, og i denne Forbindelse har »en Ræv« og »Rævestreger« ikke nogen god Betydning. Men for Mik-

kels eget Vedkommende er List en Nødvendighed; han har mange Fjender. Foruden Menneskene og deres Hunde er

der Ulven i de Egne, hvor den forekommer, Høgen og Kongeørnen. Ogsaa Ræven viser stor Moderkærlighed; en Hunræv, der leger med sine Unger, er

et meget pudsigt og tiltalende Syn. Er der Fare paa Færde, søger Moderen at værne og redde Ungerne og sætter hellere sit Liv til end at lade dem i Stikken.

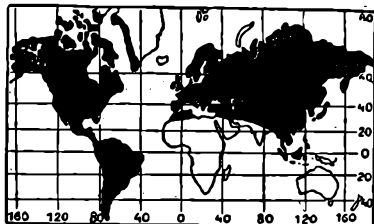
Rævens Udbredelse er meget stor. Den egentlige Ræv hører særlig hjemme paa den nordlige Halvkugle, men ogsaa paa den sydlige findes der Rævearter som den mærkelige Ørehund i Sydafrika og forskellige ejendommelige Arter i Sydamerika. I Australien fandtes oprindelig ingen Ræve, men de er indført dertil for at modvirke Kaninplagen, og de er nu meget talrige dernede. I arktiske Lande, saavel i den gamle som i den nye Verden, lever Polarræven eller Blaaræven, der om Sommeren bærer en mørk, klippe- eller jordfarvet Dragt, men om Vinteren er blaaagraa eller helt hvid. Den forekommer selv paa afsidesliggende Polarøer, hvortil den er kommet paa Drivisens Flager.

Maaren.

Maarfamilien er baade stor og udbredt, i videre Forstand hører baade Grævlingen og Odderen med til den. Her behandler vi imid-

lertid særlig de egentlige Maare, hvoraf der ogsaa findes talrige Arter rundt om paa Jorden. Skovmaaren har været almindelig i Danmark, men det er den ikke mere. Noget lignende gælder Hus-

Maarenes Udbredelse er meget stor. De findes paa hele den nordlige Halvkugle. Ogsaa i Sydamerika forekommer nogle ejendommelige Medlemmer af Maarslægten.

maaren, der er noget mindre, og som gør betydelig mere Skade, fordi den gerne nærmer sig Menneskers Bolig, hvor den er slem efter Duer og Hens, ja, endogsaa efter Frugt. Hvis man bestryger Frugttræets Stamme med Tobaksaft eller Petroleum, skal den imidlertid nok holde sig paa Afstand. I Modsætning til Skovmaaren forekommer den ikke i Sverige eller Norge, og heller ikke i Danmark er den mere almindelig. Husmaaren kan blive tam, selvom den er indfanget som gammel, og man har Eksempler paa, at en saadan fangen Maar kan slutte Venskab med andre Dyr. Et Sted i Skotland havde man saaledes en tam Husmaar, der var særdeles gode Venner med en Hest, og

snart sad paa dennes Ryg eller Hals, snart løb frem og tilbage paa Hesteryggen

eller legede med sin Vens Hale eller Ører. Ogsaa Ilderen hører med blandt Maarene. Det samme gør den berømte Zo-

bel, som tidligere fandtes i næsten hele Sibirien og Dele af Nordamerika, men som nu bliver mere og mere sjælden. Endelig hører til Maarene ogsaa de smaa Væsler, blandt hvilke Bruden kun er ca. 20 Centimeter lang, medens Hermelinen eller Løkat-ten naar en Længde af ca. 28 Centimeter med en Hale paa 5-6 Centimeter. Den er brun paa Ryggen og hvid paa Bugen, men om Vinteren skifter den Farve og bliver helt hvid, undtagen paa den yderste Halvdel af Halen, der altid er sort. Den hvide Vinterpels udgør et højt skattet Pelsværk, der i Middelalderen kun maatte bæres af Fyrster. Som en Mellemting mellem Bjerne og Maare staar endelig Jærven, der f. Eks.

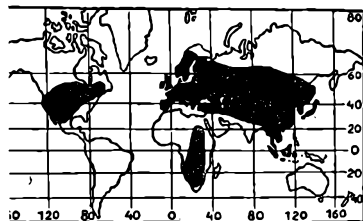
Hermelin i Vinterdragt.

findes i Norge og Sverig, men tidligere har levet baade i Sydtykland og Alperne. Jærven er et meget graadigt Dyr, selvom de gamle Fortællinger om den er overdragne. Det hævdedes endogsaa, at den som bar Pelsværk af Jærvskind aldrig kunde faa nok at spise Maarenes Udbredelse er meget stor og rækker over hele den nordlige Halvkugle.

Grævlingen.

Grævlingen er udbredt over ørste Delen af Europa og det mpererede Asien, ogsaa i Nordamerika findes Grævlinger og i Afrika forekommer de saakaldte Honninggrævlinger. I mange Egge af Danmark er den ikke ualindelig. Den er mageligt anlagt, og den ønsker at føre et stille fredeligt Liv uden Uro og Støj. Den graver sig en Hule paa Sydsiden af en skovbevokset Høj, og her holder den til. Hulen har 4—8 Gange, men de fleste af dem benyttes kun i Nødsfald og til at tage Luft. Om Dagen holder den

Grævlingens Udbredelse strækker sig over ørste Dele af Asien, næsten hele Europa samt Dele af Nordamerika. I Afrika forekommer de saakaldte Honninggrævlinger, der bærer deres Navn med Ret, eftersom de holder ganske uhyre meget af Honning.

sig gerne hjemme for saa at begynde sine Strejftog, naar Natten bryder frem. Dog kan den undertiden ses midt paa Dagen, men da kun i ensomme Skove, hvor den føler sig helt tryk. Overalt i Grævlingens Bolig hersker den største Renlighed og den adskiller sig derved paa en heldig Maade fra de fleste Rovdyr. Som bekendt ligger den om Vinteren i Dvale, men ligesom hos Bjørnen, bliver dens Vintersøvn hyppigt afbrudt. I Februar eller Marts ophører Dvalen, og den gaar ud for at finde Rødder eller Mus. Sidst paa Efteraaret var den meget fed, men nu, da Vintersøvnen er forbi, er den svundet ind til det rene Skind og Ben.

Odderen.

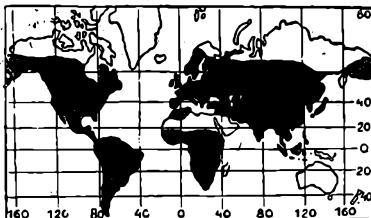
Odderne bebor Vandløb og Strandbredder over hele Jorden med Undtagelse af Australien og Madagaskar og de nordligste Egne. Den er et ægte Vanddyr, der kun nødtigt fjærner sig fra Vandet, og hvis Bevægelser paa Landjorden

har noget slangeagtig krybende over sig, — idet Benene nemlig er meget korte —, uden at den

derfor kan kaldes langsom. Men Vandet er nu engang dens rette Element, og tror den sig

i Fare paa Landjorden, flygter den ogsaa øjeblikkelig derhen. Den lever baade ved fersk og salt Vand, hvor den jager Fisk og Krebs. Selvom Vandet er tilfrosset, hindrer dette dog ikke Odderen i at gaa paa Fiskefangst. Den opsøger da Huller i Isen, gennem hvilke den dukker ned, og hvor den vender tilbage for at aande. Den formaar med aldrig svigtende Sikkerhed at finde disse Huller igen og tillige at opsøge nye, saa den kan udstrække sine Strejftog over større Arealer. I den nordlige Del af det stille Hav findes Havodderen, der kan blive 1.5 Meter lang og naa en Vægt af 30—40 kg. Disse Dyr, — der nu er næsten udryddede, — viser en rørende Kærlighed til deres Unger; for deres Skyld udsætter de sig for den øjensynligste Livsfare.

Odderens Udbredelse. Oddere finder man saa godt som over hele Jorden med Undtagelse af Madagaskar og Australien.

og bliver en Unge frataget dem, jamrer de højt og bliver i Løbet af kort Tid helt medtagne og magre af Sorg.

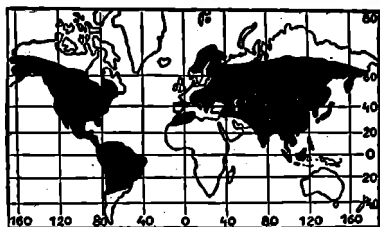

Bjørnen.

Der findes endnu Bjørne i fleste Højjældsregioner i Europa ogsaa saavel i Norge som i Sverige, men i adskillige Lande den helt udryddet, saaledes i Danmark, Belgien, Holland og Storbritannien. Endvidere findes Bjørne af forskellige Arter i de fleste af Asien og Amerika, saa i Nordafrika.

Bjørnen er almindeligvis blev omfattet med Sympati af Menneiskene som et Sindbillede paa Kraft, Godmodighed og Ærlighed. Den forekommer hyppigt afbildet i Adels- og Byvaaben, saaledes to Hovedstæders, Berlins og Berns, og i talrige Eventyr spiller den en stor Rolle. Den er pudsigt gemytlig, og dog samtidig mod snild og behændig. Dens Unger, nogle af de morsomste og mest talende Skabninger, man kan for sine Øjne. Bjørnen holder sig i Reglen til Planteføde, selvlængden har nok af den, men hvis Nøden driver den, eller den faar Smag for Kød, bliver den ofte til et Rovdyr i egentligste Forstand, og nu gaar det slemt ud over Faar, Hø, Okser og forskelligt Vil. Undertiden sniger den sig ogsaa ind i Landsbyerne og br

der ind i Staldene. Og har den først faaet fat i sit Bytte og er i Færd med at slæbe det bort.

Bjørnens Udbredelse. Paa Kortet er angivet det Felt, inden for hvis Grænser Bjørnen forekommer, uden at det dermed er sagt, at den forekommer i alle dets Egne, eftersom den mange Steder bliver mere og mere sjælden og i øvrigt mest holder sig til Højtjeldsregionerne.

lader den sig ikke standse, saa viser den ret sin Styrke og Behændighed. Det paaastaas endog-saa, at den har drevet det til med en Hest eller Ko i Labberne at klatre henover en af de smalle Alpebroer, som kun bestaar af to Træstammer ved Siden af hinanden. En russisk Naturforsker fortæller om Bjørnene, at de anvender de ca. 1 Aar gamle Unger til at passe Ungerne af det yngste Kuld, og Russerne kalder derfor disse Smaabjørne for »Barnepiger«. Passer saadan en »Barnepige« ikke sit Hverv med fornøden Omhu, er den sikker paa en passende Tugtelse fra Moderbjørnen, saa den kommer paa bedre Tanker.

Den Bjørn, som lever i Dele af Europa og Nordasien, er den brune Bjørn, der kan naa den anseelige Vægt af 350 kg. Endnu større og kraftigere er dog den amerikanske graa Bjørn. I Amerika findes ogsaa den sorte Bjørn eller

Baribalen, som er forbløffende dygtig til at klatre, og i det hele taget et godmodigt, ja, ligefrem frygtsonst Dyr. I Asien findes Kravebjørnen, der er meget vild og rovbegærlig. Den har faaet sit Navn, fordi den paa Forsiden af Halsen har en hvid Tegning ligesom en Flip. I Sydøstasien findes forskellige Bjørnearter, der egentlig ikke ligner den almindelige Bjørn synderlig, saaledes Læbebjørnene og de smaa Kattebjørne, men nok saa bekendte er de smaa amerikanske Vaskebjørne, der har den besynderlige Vane at

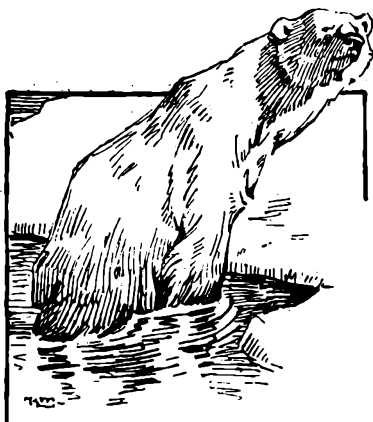
Den tamme Bjørn faar en lille Hjertestyrkning.

Den tamme Bjørn faar en lille Hjertestyrkning.

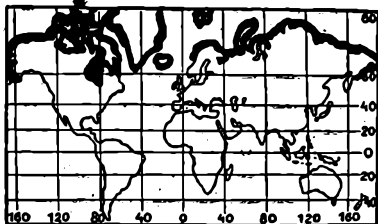
gnide deres Føde mellem Forpotterne ligesom for at vaske den, hvorved de kan ødelægge mangan Lækkerbidsken som f. Eks. Sukker. Kun naar de er meget sultne, undlader de »Vaskningen«.

Isbjørnen hører ogsaa med til Bjørnene, men dens Levemaade er saa mærkelig, at vi behandler den i en Artikel for sig. Paa Kortet er der altsaa set bort fra den.

Isbjørnen.

Isbjørnens Hjem er det nordlige Polarhavs Kyster, hvor den kan træffes, snart paa det faste Land, snart paa Drivisen eller svømmende i Havet. Den er nemlig en fortrinlig Svømmer, der kan skyde en betydelig Fart og tilbagelægge lange Strækninger uden at trættes. Den vigtigste Føde er da ogsaa Fisk, men iøvrigt jager den ogsaa Sæler, og i de Have, som Hvalfangerne besøger, fortærer den ogsaa døde Hvaler. Landdyr

Isbjørnens Udbredelse. Det er svært at angive Isbjørnens Udbredelse nogenlunde nøjagtig, eftersom den kan findes paa Drivisen eller svømmende i Polarhavet. Her er angivet de Kyster, hvor den — i hvert Eald af og til — forekommer.

angriber den ikke, undtagen naar den plages af Sult, men da gaar det ogsaa ud over baade Rensdyr, Ræve og Fugle. Paa Drivisen kan Isbjørnen undertiden komme vidt omkring saaledes baade til Islands og Laplands Kyster. Kun Hunnen sover Vintersøvn i en Hule i Sneen, og her føder den Ungerne, som den siden plejer og vogter med den største Kærlighed og Omhu. Selv som næsten voksne følger Ungerne Moderen, og hun deler alle Farer med dem. Fra tidligere Tid eksisterer der talrige Beretninger om Polarrejsendes Sammenstød med Isbjørne, og Dyret skildres som overordentlig farligt og dristigt. Nyere Polarrejsende deler ikke denne Anskuelse. Det menes nu almindeligvis, at en Isbjørn ikke er farlig, selv om man skulde møde den ubevæbnet. Nogle Raab og hæftige Bevægelser skal være tilstrækkeligt til at skræmme den bort. Men man maa ikke selv

flygte, for saa vil man snart have den i Hælene. Derimod kan Isbjørnen gøre stor Skade paa de af Polarfarerne udlagte Depoter, hvor den ofte bryder Træhuse, Kasser, Tønder og hvad der ellers forefindes, itu, og fortærer selv de mærkeligste Sager, baade Kød, Beskøjter, Kaffe, Rosiner, ja, Tobak og Hæfteplaster, — engang endogsaa et amerikansk Flag.

Ligesom Isbjørnen ifølge sit Hjemsteds Natur er i Stand til at udholde den strengeste Kulde, saaledes kan den, — hvad der ved første Øjekast maa synes besynderligt nok — ogsaa udholde den stærkeste Solhede uden at lade sig paavirke deraf. Man har i zoologiske Haver iagttaget, at Isbjørnen har været lige kvik selv i en stegende Sommerhede, hvor Dyr som Tigeren og Leoparden var ved

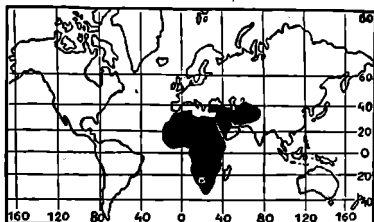
Isbjørne opbryder et Depot.

at gaa til af Varme. Men ogsaa denne Egenskab hænger sammen med den Natur, hvori den lever, idet den arktiske Sommer i Virkeligheden er meget varm.

Hyænen.

Man kan som bekendt have sit Ydre imod sig, saa man bliver uretfærdigt bedømt. Det gælder ikke blot blandt Mennesker, men ogsaa blandt Dyrene, og Hyænen hører til dem, som det i saa Henseende er gaaet værst ud over. Køn er den nu heller ikke med sine krumme Forben, der er længere end Bagbenene, sin skraa Ryg, den tykke stive Hals, de skævtiddende Øjne med det usikre Blik, den stride Pels, som paa Ryggen danner en Manke og det mørke smudsigt farvede Haarlag. Desuden er dens Bevægelser uskønne og humpende; endvidere er den et Nattdyr, og den er i Besiddelse af en tudende, ildlydende Stemme, der undertiden klinger som skrækkelig, haanlig Latter.

Der er nok, som kan gøre den uhyggelig og utiltalende i Folks Øjne, og lige fra Oldtiden er der da ogsaa blevet fortalt de vidunderligste og skrækkeligste Ting om Hyænerne. Man mente, at Hunde, der blot saa meget som berørtes af en Hyænes Skygge, mistede baade Stemme og Forstand, og man troede fuldt og fast, at Hyænerne kunde efterligne den menneskelige Stemme og derved drage Folk til sig, som de derpaa ombragte, ja, endnu den Dag i Dag mener Araberne, at Hyænerne er forvandle-

Hyænenes Udbredelse rækker over hele Afrika og det sydvestlige Asien.

de Troldmænd, der om Dagen optræder i menneskelig Skikkelse, men om Natten bliver Hyæner. Alt dette har naturligvis intet paa sig, og Hyænen er ingenlunde saa slem, ej heller saa ondskabsfuld, som den er blevet beskylt for. Man har endogsaa Eksempler paa, at de i Fangenskab kan blive tamme og vise deres Herre stor Hengivenhed, ja, sidde ved hans Side under Maaltiderne saa velopdragne som nogen Hund.

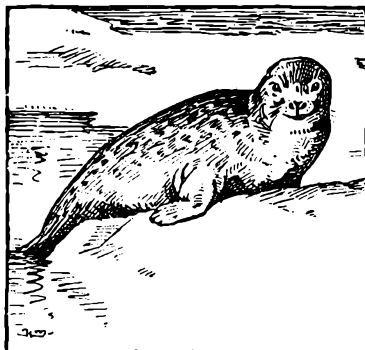
Hyænerne angriber kun undtagelsesvis Mennesker; derimod er de slemme efter Geder, Faar og Æsler. Men helst holder de sig til Aadsler. Beretningerne om, at de skulde plyndre Begravelsespladser og opgrave Lig, er i de fleste Til-

Hyæne.

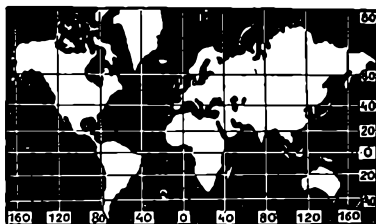
fælde feilagtige, i hvert Fald er de stærkt overdrevne.

Hyænernes Udbredelseskreds er ret stor. De lever i hele Afrika og en stor Del af det vestlige og sydlige Asien, idet de dog ikke holder af skovrige Landskaber, men foretrækker aabne Stepper eller Ørkener.

Sælen.

Sælen forekommer i alle Have, dog særlig i de kolde Egne. Men dens Omraade er ikke indskrænket til det aabne Hav, den lever ogsaa i store Søer, der enten endnu staar i Forbindelse med Havet ved Floder eller ogsaa har gjort det i længst forsvundne Dage, som f. Eks. det kaspiske Hav og Bajkalsøen. Sælerne lever deres meste Tid i Vandet, og de kan f. Eks. særdeles godt sove der. De kommer da fra Tid til anden op til Overfladen med tillukkede Øjne, trækker Vejret og synker igen. De Bevægelser, som fører dem op til Overfladen synes at foregaa ganske automatisk og uden Be-

Sælens Udbredelse. Sælen forekommer i alle Have, dog næsten altid nær Land og hyppigst i de koldere Egne. Tillige findes den i adskillige store Søer, f. Eks. det kaspiske Hav og Bajkalsøen.

vidsthed. Alligevel tilbringer de ogsaa en Del af deres Liv paa Land, hvor de baade hviler, soler sig og sover. De ynder derfor i Reglen ikke at begive sig synder-

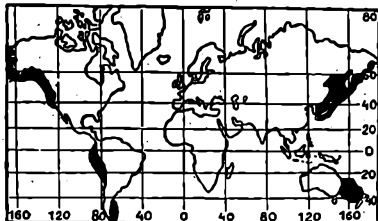

lig langt ud i Havet, og hvor man møder Sæler, kan man være temmelig sikker paa, at Land ikke er langt borte.

Man har allerede fra gamle Dage skildret Sælen som et ualmindeligt klogt Dyr. Dens Blik er meget udtrykksfuldt, og hvis den føler Smerte eller kommer i Ophidselse, fælder den Taarer. Den er i Besiddelse af musikalsk Sans, og man har lagt Mærke til, at Sælerne opmærksomt løftede deres Hoveder over Vandet og lyttede, naar Matroserne sang, mens de haledede Ankeret op. Ogsaa Klokkeklang holder de meget af. Ved en Kirke paa Orkneyerne, der laa tæt ved en Bugt med sandede Bredder, hvor der var mange Sæler, iagttog man, at disse, saasnart Klokken begyndte at lyde, svømmede ind til Kysten og lyttede henrykte, saa længe den klang.

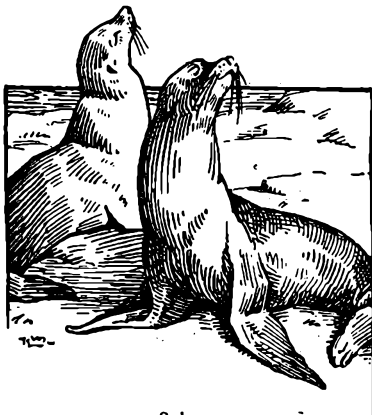
Søløven.

Søløven hører til Øresælernes Familie, der adskiller sig fra de egentlige Sæler ved at have en lille, men veludviklet Ørelap, og

Søløvens Udbredelse. Søløven findes enkelte Steder ved det stille Havs Kyster samt ved Falklandsøerne.

ved at Lemmerne træder frit frem og er tydeligt afsatte fra Kroppen. Sit Navn bærer Søløven med Rette, — der er virkelig noget løveagtigt ved det knejsende Hoved og den stolte Herskerholdning, som Dyret formaar at indtage, naar det bliver ophidset. Søløvene findes forskellige Steder ved Stillehavets Kyster, samt ved Falklandsøerne, men deres Antal er i vore Dage langt mindre end

Søløver.

i tidligere Tider. De er lette at holde i Fangenskab og kan blive særdeles tamme, men deres Brølen er ganske vist ikke altid saa behagelig for Omgivelserne. Ud for San Francisco findes der en fredet Søløvflok, som er berømt viden om.

Hvalrossen.

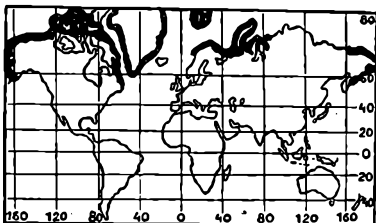
Hvalrossen er en vældig Sælart. Den kan naa en Længde af 5 Meter og en Vægt af 1200—1500 Kilogram. Det mærkeligste ved den er imidlertid ikke dens Størrelse, men det besynderlige lille runde Hoved med det stride »Overskæg« og de to vældige Stødtænder, der kan blive ca. 80 cm lange. Hval-

rossen lever i de nordligste Have omkring Polen, men den trænges længere og længere tilbage og bli-

Hvalrosser.

ver mere og mere sjældent. For et halvt Hundrede Aar siden kunde man endnu paa afsidesliggende Steder se dem i mægtige Flokke paa flere Tusind. En saadan Hjord kunde, naar den lejrede sig paa et Isbjærg, trykke dette helt ned til Vandoverfladen, saa uhyre var deres Vægt. Nutildags er det

Hvalrossens Udbredelse. Hvalrossen trænges længere og længere tilbage. Her er angivet de Kyster, hvor den endnu nogle- lunde hyppigt kan træffes, men i øvrigt findes den jo ved Isranden rundt om i Polarhavet.

sjældent at træffe dem i større Flokke. Hvalrosserne holder af at ligge og dase paa en Isflage. En af dem holder da Vagt og advarer de øvrige ved et Puf eller ved Brølen, naar en Fare nærmer sig. I Egne, hvor Dyret ikke hidtil har stødt paa Mennesket, vækker Synet af et Skib næppe Vagtpo-stens Opmærksomhed, ja, Flokken lader sig ikke engang af et Ka- nonskud forstyrre i sin Hvile; i Polarhavet er man jo nemlig vant til Knald, da det hyppigt hænder, at Isbjærge sprænges med stor Larm.

Hvalrossens Stemme ligner snart en Kos Brøl, snart en Hunds Gøen. Da Dyrene ikke gerne fjær- ner sig fra Kysten eller Isen, kan deres Brøl undertiden tjene de søfarende som Advarselssignal, saa de undgaar Sammenstød med Isbjærge eller Klipper. Den er

næppe mindre begavet end de øvrige Sæler, den er nysger- rig og uforfær- det. Bliver en af Flokken an- grebet, iler de øvrige den til Hjælp, ligesom Moderen forsvarer sin Unge til det yderste. Det er kun ret sjældent lykkedes at bringe Hvalrosser levende til Europa.

Rotter og Mus.

Rotter og Mus er jo nære Slægt- ninge, og de ligner da ogsaa godt nok hinanden deri, at de almin- deligst kendte Arter med større Trofasthed, end man just har sat Pris paa, har sluttet sig til Men- nesket, saa de nu findes udbredte over den ganske Jord. De er ble- vet »Husdyr«, men ikke af den Slags, som Menneskene er glade for. Musen er jo den pæneste af dem. At kalde en Mus for »et ækelt Dyrt« og nære en næsten panikagtig Rædsel for den, — no- get, vi jo ser Eksempler paa i det daglige Liv, — er i Virkeligheden

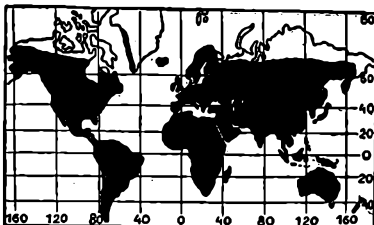
aldeles meningsløst. Musen er nydelig og behændig. Den løber, klatrer og springer med stor Behændighed, og naar den paa Gnavervis sætter sig opret paa Bagkroppen og slikker og pynter paa sig, virker den ligefrem indtagende. Men de Mennesker, som nærer en uovervindelig Skræk for Mus, kan trøste sig med, at deres Følelser i saa Henseende deles af en saa imponerende Skabning som Elefanten; man har set det latterlige Syn, at en tam Elefant ryste-

Den brune Rotte.

de over hele Kroppen af Skræk for en Mus. Vi skal iøvrigt ikke her indlade os paa nogen Skilddring af Husmusen og dens Bedrifter, som turde være særdeles vel kendte overalt. Fra de ældste Tider skal den have været Menneskets Ledsager, og den findes nu over hele den beboede Jord. Rotten har ikke synderlige Betingelser for at blive populær, hverken ved sit Udseende eller sin Levemaade. Den findes nu saa godt som over hele den beboede Jord, men saaledes har det ikke altid været. Egentlig stammer Rotterne vist fra Persien, men

naar de først kom til Europa, ved man ikke. Den første Art, som kom, var den sorte Rotte, der ef-

Rotternes og Musenes Udbredelse er uhyre og strækker sig næsten over hele Jorden.

terhaanden udbredte sig over Europa og var eneherkende der til Midten af det attende Aarhundrede. Men saa kom den brune Rotte, ogsaa kaldet Vandrerotten. Ogsaa den kom oprindeligt fra Asien. I 1727 rykkede de brune Rotter, efter et stort Jordskælv, ind i Europa fra Egnene ved det kaspiske Hav. I tætte Skarer satte de over Volga ved Astrakan, og nu udbredte de sig med den største Hurtighed mod Vest. Til England kom de 1732 med Skibe fra Ostindien, her i Danmark har man kendt dem i over 100 Aar. Og overalt, hvor den brune Rotte trængte frem, gik det ud over den sorte. Den var svagere end sin Modstander og maatte derfor vige allevegne; her i Danmark er den saaledes næsten udryddet. Ogsaa i den nye Verden er den brune Rotte trængt frem, og overalt har det samme Drama gentaget sig. Rotterne kan grave sig frem alle-

vegne, selv gennem tykke Egeplanker og Mure; det er næsten umuligt at slippe for dem. Deres Graadighed er overordentlig, og de spiser næsten alt muligt, selv Læder og Horn. De graver godt, svømmer og klatrer ypperligt og

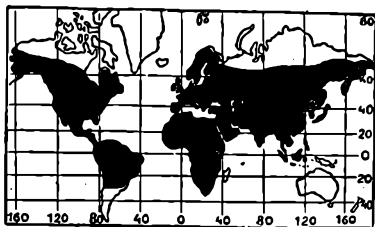
kan gøre ret lange Spring med stor Sikkerhed. De er snilde og listige Dyr. »En gammel Rotte« bruges jo om den, som er meget erfaren og klog. I Skibe er de overordentlig almindelige, og man mener som bekendt, at de i Tide forlader det Skib, som skal gaa under. Et højest forbavsende Fænomen er den saakaldte »Rottekonge«. En saadan bestaar af flere Rotter, hvis Haler er sammenvoksede, saa de ikke kan komme fra hinanden; man har gjort adskillige saadanne Fund i Tidens Løb, saaledes fandt man engang i Tyskland en »Rottekonge« paa 27 Dyr. Man ved ikke ret, hvorledes Fænomenet skal forklares, men formodentlig skyldes det en Slags Sygdom. I ældre Tid mente man, at Rotternes Konge med Guldkrone paa Hovedet tronedes paa en saadan Gruppe sammenvoksede Rotter og derfra styrede Rottestaten.

Egernet.

Egern af forskellige Arter findes over Størsteparten af Jorden med Undtagelse af Australien.

Vort lille, nydelige Egern er udbredt over hele Europa og en Del af Asien. Det er blevet kaldt »de nordlige Skoves Abe«, fordi det

Egernets Udbredelse. Egernet er i forskellige Arter udbredt over en meget stor Del af Jorden.

besidder en Del af Abens Egenskaber, navnlig dens Livlighed, men det er unægtelig kønnere, og det maa i det hele betegnes som en af de skønneste Prydelser for vore Skove. Det holder mest af højstammede, tørre, skyggefulde Skove, hvor der er rigeligt med Naaletræer. Forøvrigt forekommer det ikke lige talrigt hvert Aar, og det foretager længere Strejftog for at finde en Egn, der passer for det. I en saadan bygger det sig Boliger, mens det under kortere Ophold benytter forladte Skade-, Rovfugle og Kragereder. Hvert Egern synes at have mindst 4 Boliger, som det bygger i hule Træer eller i en gaffeldannet Gren tæt inde ved Stammen. Reden er tæt nok til at holde Regnen ude og indvendig foret med Mos. Menneskene har stedsse syntes godt om det smukke Dyr, og det er oftere blevet besunget af Digterne. Det er et begavet Dyr, der med stor List forstaar at undgaa sine Fjender. Af dem har det mange, men Skovmaaren er den farligste, idet den klatrer lige saa godt som Egernet selv. Egernets Sanser er skarpt udviklede, navnlig besidder det stor Følsomhed overfor Vejrforandringer. Den ynder ikke altfor stærkt Solskin.

men særlig har det en stærk Modbydelighed for Regn, Storm og Snevejr. Indtræffer en af disse Ubehageligheder, holder det sig klogeligt hjemme i sin Rede, og det behøver ikke som Menneskene at risikere noget af pludselig Vejrforandring. Det er nemlig i sig selv et helt Barometer og kan forudføle det daarlige Vejr en halv Dags Tid, før det indtræffer. Egernet bliver da uroligt og lader en besynderlig pibende og smækken- de Lyd høre, som det ellers kun udstøder, naar det er forskrækket. Indtræffer der et Efteraar med daarligt Vejr, kan det blive en Katastrofe for Egernet, idet det saa opbruger Vinterforraadene og kan risikere at bukke under, hvis den følgende Vinter bliver streng.

Blandt de mange Egernarter er der særlig Grund til at nævne Flyve-Egernet, der udmærker sig ved, at der langs hver Side af Kroppen er udspændt en bred

Svæve- eller Flagrehud mellem For og Baglemmer. Ved Hjælp af denne Hud, der benyttes som en Slags Faldskærm, kan Dyret foretage lange Spring og lade sig dale ned fra Træerne, — men flyve kan det naturligvis ikke.

Iøvrigt findes der indenfor Egernfamilien en betydelig Mængde Arter, som adskiller sig vidt fra hinanden. Som en Modsætning til Flyveegernet kan nævnes de forskellige Former af Jord-Egern, som forekommer i Østeuropa, Sibirien og Nordamerika; de holder sig helst til Jorden og klatrer kun i bekvemme og skraatstaaende Træer.

Bæveren.

Bæverens Levevis er som bekendt yderst ejendommelig. Den anlægger paa Steder, der egner sig for det, hele Byer, og viser ved disse Anlæg den største

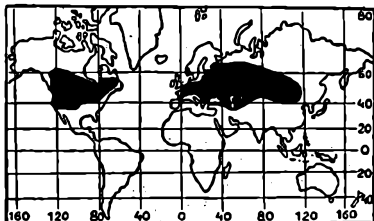
Kunsthærdighed. Boligerne er opført af Jord og Træ og delt i flere Etager; de kan være 2—3 m høje. Indgangene til dem findes dybt

Bæver.

under Vandet, og for at dette skal blive staaende i ens Højde, anbringer de kunsthærdige Dyr Dæmninger, der ligeledes er lavet af Jord og Træ. Træerne, som de benytter hertil, fælder de ved at gnave dem over, og de sørger altid for, at de falder ud i Strømmen. Bæveren lever af Bark, og paa Bunden af Søen opbevarer den ofte store Forraad af friske Grene, som den kan have at æde af om Vinteren. De store Anlæg, som Bæveren formaaede at frembringe, vakte tidligt Folks Beundring, og mange mærkelige Historier kom i Omløb om dem. I en gammel Beretning, siges der saaledes, at Bæverne transporterer de fældede Træstammer til deres Bolig paa den Maade, at de øvrige Dyr væltede en gammel, arrig Bæver om paa Ryggen, anbragte Tømmeret mellem dens For- og Bagfødder, som paa en Vogn, og slæbte den saaledes til deres Bygge-

plads, idet de altsaa anvendte deres arrige Kammerat som en levende og ufrivillig Slæde! India-

Bæverens Udbredelse. Kortet angiver de Egne af Jorden, hvor man endnu kan finde Bævere, selv om de ingenlunde er hyppige eller forekommer overalt.

nerne anser ogsaa Bæveren for et meget højtstaaende Væsen og tillægger den næsten lige saa megen Forstand som Mennesket. Forøvrigt maa det bemærkes, at større Anlæg udfører Bæverne kun i stille og ubeboede Egne, hvor de optræder i større eller mindre Flokke. I beboede Egne lever de kun parvis, og her nøjes de med underjordiske Gange og bygger hverken Hytter eller »Byer«. Men hvor de har saadanne større Anlæg, forlader de dem aldrig uden i yderste Fare, og man har fundet Bæverbyer, som menes at have bestaaet i 900 Aar.

Bæverens Udbredelse i Europa var før i Tiden langt større end nu, hvor den er saa godt som udryddet, naar undtages enkelte spredtliggende Egne. Den er saaledes udryddet i Skandinavien paa ganske enkelte Steder nær, f. Eks. i det sydlige Norge, hvor den fredes. Naar vi

paa vort Kort angiver visse mellem- og østuropæiske Egne som Bæverens Hjemsted, vil dette altsaa kun sige, at den

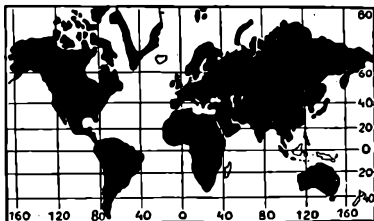
indenfor dette Omraade kan forekomme hist og her, men ingenlunde, at den forekommer overalt, eller at den blot er almindelig. Bortset fra Europa forekommer den i Sibirien og Nordamerika, men overalt er der nu kun temmelig faa tilbage.

Haren.

De talrige Eventyr og Fabler, hvori Haren forekommer, tillægger jo egentlig ikke »Morten« nogen synderlig Klogskab. Den fremstilles i Reglen som et Dyr, der styrter sanseløst og forskræmt afsted, ofte lige paa Hovedet i Faren, og som ikke har nogen større Evne til at tænke sig om. Dette er nu en ganske uretfærdig Bedømmelse; i Virkeligheden er Haren snild nok, de mange Fjender, den har, gør Snildhed til en Livsbetingelse for den. Vil den f. Eks. nærme sig sit Leje, — en lav Fordybning, den har kradset i Jorden — er den overordentlig ængstelig for, at nogen skal opdage dens Hensigt, og forstaar ogsaa at skjule denne med stor Snildhed. Først løber den forbi, løber derpaa rundt i forskellige Retninger og sætter saa til sidst med et

meget langt Spring hen i Lejet. Ogsaa dens Feighed er blevet fastslaaet som noget givet. »en Hare«

Harens Udbredelse. Der findes Medlemmer af Harefamilien over hele Jorden. I Polarlandene samt i forskellige Højfjeldsregioner findes Sneharen.

er jo i overført Betydning = en Kryster. Men ogsaa i saa Henseende har man gjort den en hel Del Uret, selvom dens Natur gør det til en Nødvendighed at være let til Bens og tage Flugten for sine Fjender. Til Harefamilien hører ogsaa Kaninen, der meget ligner Haren, men har kortere Ører og Bagben og er noget mindre. Den er som bekendt i forskellige Racer et yndet Husdyr f. Eks. i Belgien og Frankrig. Ogsaa herhjemme holdes der en Del Kaniner, uden at Kaninavl dog er blevet almindelig. Tager vi Kaninen med,

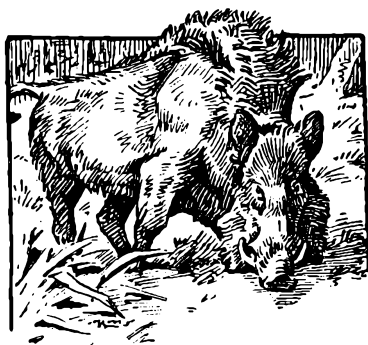

er Harefamilien udbredt over hele Jorden. I Australien fandtes der oprindeligt ingen af dem, men de hvide indførte Kaninen, der formerede sig saa voldsomt, at den blev til en ren Landeplage.

Vildsvinet.

Vildsvinet har som saa mange andre Dyr i tidligere Tid været udbredt over større Dele af Verden end nu. Det gælder ganske særlig Europa, hvor det engang fandtes saavel i Danmark som i

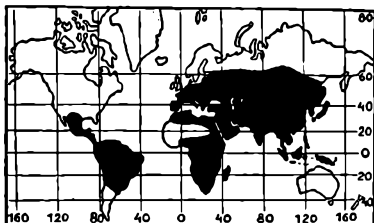
den sydlige og mellemste Del af Sverige, — derimod ikke i Norge. Nu danner Østersøen Grænsen for dets Udbredelsesfelt, og i mange af de Lande, hvor det endnu kan findes, er det blevet sjældent. I England og Irland er det udryddet. De Lande, hvor det hyppigst forekommer, er visse Bjærgegne af Tyskland, endvidere Polen, Galizien, Sydrusland, Balkanhalvøen og Spanien. Det ynder særlig tætte Skove og sumpede Egne. Vildsvinet er jo en Del større end vort tamme Svin og gør med sine

Vildsvinet.

mørkebrune eller sorte Børster, der paa Ryggen er forlængede til en Manke, som rejser sig, naar Dyret kommer i Raseri, et temmelig imponerende og vildt Indtryk. Dertil kommer Hugtænderne, som er et farligt Vaaben. Allerede af de gamle Sagn fremgaar det, at Vildsvinet har gjort et afskrækkende Indtryk paa Menneskene, saaledes bl. a. af den græske Mythologis Peretning om det crymanthiske Vildsvin, som Herakles betvang. Imidlertid er det dog næppe saa farligt, og uden at være tilrøget selv det mægtigste Vildsvin ikke Mennesket noget ondt. Bliver det rasende, kan det være farligt nok, men hvis

man lader det fremstormende Dyr komme nær hen til sig og saa springer til Side bag et Træ, vil

Vildsvinets Udbredelse. Særlig for Europas Vedkommende gælder det, at Kortet kun angiver de Lande, hvor Vildsvin kan forekomme, uden dermed at sige, at de er hyppige eller forekommer i alle Egne.

det styrtte forbi, da det ikke er behændigt nok til at kunne dreje sig i en Fart. De gamle Orners Tænder bliver ved bestandig at gnides mod hinanden stadig skarpere og farligere, men alligevel frygtes Søerne mest, navnlig naar de har Smaagrise.

Forskellige Vildsvinearter forekommer uden for Europa i hele den sydlige Del af Asien samt det meste af Afrika. En højst ejendommelig Art forekommer paa Celebes og nogle mindre østindiske Øer, nemlig det saakaldte Hjortesvin, der skal kunne blive saa stort som et Æsel. Dets Hugtænder er meget lange og krummer sig saa besynderligt, at de kommer til at ligne Horn. Ogsaa i Amerikas sydligere Egne findes

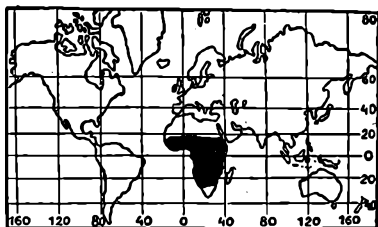
der vilde Svin, omend de er mindre end den gamle Verdens og paa flere Maader adskiller sig fra dem. En af de her forekommende Arter er Pekkarrien, der er særlig hyppig i Sydamerika. Dyrene optræder

der i store Flokke, som næsten bestandig er paa Vandring og som ikke lader sig standse al ret meget, f. Eks. sætter de over brede Floder. Selv Jaguaren er bange for at komme ind i en saadan Svineflok og kryber i Skjul bag et Træ, naar den nærmer sig.

Flodhesten.

Som saa mange andre af de store Dyr har Flodhesten efterhaanden maattet trække sig længere og længere tilbage. I Bibelen omtales den som levende ved Jordan, og i Aaret 1600 var der Flodheste helt oppe ved Damiette ved Nilens Munding. I vore Dage maa man et godt Stykke ned i Afrika for at træffe dem, men den findes dog endnu i de fleste afrikanske Floder og Søer mellem 17° nordlig og 25° sydlig Bredde. Den lever i Floder og Søer og gaar egentlig kun undtagelsesvis i Land, nemlig hvor de Vandløb, hvor den lever, ikke er rige paa Planter. Hvor det sker, anretter den imidlertid betydelig Skade ikke alene paa de dyrkede Marker, men ogsaa paa de

Flodhestens Udbredelse indskrænker sig nu til de sydlige og midterste Egne af Asien, hvor den findes i de fleste Floder og Søer.

banede Veje, hvor saadanne findes. Den benytter dem med Forkærlighed og tramper dem næsten ubrugbare under sin uhyre Vægt. Der har været skrevet adskilligt om Flodhestens Ondskabsfuldhed, men det er enten forkert eller i hvert Fald stærkt overdrevet. Farligst er Dyret, naar den har en Unge at beskytte. Moderen er rørende omhyggelig for denne og bliver let mistænsom selv overfor ganske ufarlige Ting. Ungen transporteres paa den mærkelige Maade, at den anbringes paa Moderens Nakke, naar hun svømmer, og hun kommer da oftere op til

Overfladen for at lade den aande, end hun behøver af Hensyn til sig selv. Og saa paa Land

transporteres Ungen af og til paa denne Maade, og Moderen tillader i det hele ikke, at den kommer saa langt bort, at hun taber den af Syne.

Bisonen.

Engang levede Bisonen i næsten hele Europa og store Dele af Vestasien. Paa Karl den Stores Tid fandtes den i Harzen, i Østprøjsen endnu 1755, og indtil Verdenskrigen fandtes der en fredet

Flok i Bialowitsch-Skoven i Litauen, men den er gaaet til Grunde i Krigstiden. I vild Tilstand lever denne Bisonart nu kun i Kaukasus. I Amerika har den

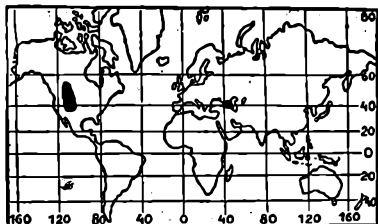
nærbeslægtede Arts Skæbne været næsten endnu mere tragisk. Endnu for en halvt Hundrede Aar siden gennemstrejfedes Millioner af disse Dyr Nordamerikas uhyre Landstrækninger, i 1851 saa en Rejsende dem i Hundrede Tusindvis paa de store Prærier vest for Missouri. Saa mange var der, at Sletten var sort af Dyr, saa vidt Øjet rakte. Endnu i 1869 var der Millioner tilbage, men Pacific-Banen, som fuldenttes i dette Aar, delte dem i en nordlig og en sydlig Hjord, og i den følgende Tid aftog deres Antal med en saa

Bison.

voldsom Hastighed, at der i 1869 kun var 835 tilbage, endda medregnet de 200, som frededes i Yellowstone Park. Saa vaagnede

imidlertid Anerkendelsen af, at man burde værne og beskytte dette prægtige Dyr. I 1905 dannedes

Bisonens Udbredelse er nu kun saare ringe. I fri Tilstand forekommer den kun i Kaukasus og enkelte Steder i Nordamerika, hvor den er fredet.

det amerikanske Bison-Selskab, og der indrettedes paa forskellige egnede Pladser Beskyttelsesparke for Bisonerne, saa deres Antal atter voksede en Del. Men ud over disse enkelte fredede Smaaflokke findes der ikke mere Bisoner i Amerika.

Stenbukken.

Stenbukken er et udpræget Bjærgdyr. Den holder til i Højder, hvor ellers kun faa Pattedyr kan leve, og kun i meget kolde Vintre stiger den noget længere ned.

Den er en stolt Skabning, der kan opnaa en Længde af 1.5—1.6 Meter og veje ca. 100 kg. Hunnens Horn ligner Hun-Husgedens, men hos Hannen naar de en anelig Længde og Styrke; hos et gammelt Dyr kan de være 80—100 cm lange og veje 10—15 kg.

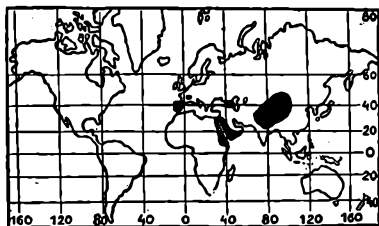
Stenbukkene holder sig sammen i Smaaflokke, idet de ældre Bukke dog ofte gaar deres egne Veje og søger de stejleste og utilgængeligste Steder, hvor de ofte ligger eller staar stille en hel Dag igennem paa den samme Plet, helst et fremspringende Klippestrykke, hvor der er vid Udsigt. Gederne og Ungerne søger derimod bekvemme Pladser længere nede. Om Natten søger Flokken sin Føde i Bjærgskovenes øverste Rand, ved Solopgang begynder de at vandre opad for hen paa Eftermiddagen igen at søge nedad mod Skoven.

Midt paa Dagen hviler Flokken. Om Sommeren søger de om paa Nordsiden af Bjærgene, idet de ikke ynder stærk Varme, hvorimod Kulde kun anfægter dem i ringe Grad. I en Stenbukflok hersker streng Orden, Dyrene synes at følge ganske bestemte Love og Leve-regler. Dette har man ofte iagttaget hos Dyr, som holdtes i Fangenskab, — hvor de i Reglen befinder sig vel. F. Eks. har man lagt Mærke til, at i hvert Fald de ældre i Flokken har deres ganske bestemte Hvileplads, hvor de hver Dag tilbringer deres Hviletid. Og dette Forhold respekteres af den øvrige Flok. Hænder det, at en af dem har forladt sin Plads, og et yngre Dyr midlertidig har indtaget denne, vil det altid rejse sig, saasnart den retmæssige Indehaver vender tilbage. Og dette sker aldeles godvilligt og selvfølgeligt, ikke af Frygt.

Stenbukkens Evne til at klatre

og springe er rentud fænomenal. Man har set Stenbukke staa med alle fire Fødder paa en Pæl. Der

Stenbukken forekommer paa saa fjernt fra hinanden liggende Steder som Klippeegnen ved det røde Hav, Centralasiens Bjerge, Kaukasus, Spaniens Bjerge samt endelig i en enkelt Del af Alperne.

fortælles, at en tam Stenbuk engang sprang — uden Tilløb — op paa Hovedet af en Mand og holdt sig fast der.

Stenbukken lever i forskellige Bjergegne i den gamle Verden, i Alperne, Spaniens Bjerge, Kaukasus, det indre Asien, og endelig Bjergegnene omkring det røde Hav. I længstsyndne Tider, da Klimaet paa Jorden var koldere, har Stenbukken sandsynligvis beboet ogsaa Slettelandene mellem de spredte Bjergpartier, hvor de nu holder til. Men da Klimaet blev varmere, og Skovene kom, trak Stenbukkene sig opad mod de kølige Bjergtinder og forsvandt fra Sletterne. I Oldtiden var der mange af dem i Alpelandene, men allerede i det femtende Aarhundrede var de sjældne i Svejts. I vild Tilstand findes Alpestenbukken nu kun omkring Mont Blanc og Monte Rosa. I Spanien findes der derimod adskillige af dem i Bjergene.

Gemsen.

Gemserne er udprægede Bjergdyr ligesom Stenbukkene. De forstaar glimrende at bevæge sig til Fjelds, selv paa de farligste Steder. Naar Gемsen gaar, er der no-

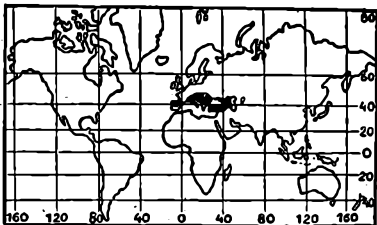
get klodset ved den, men dette ændres fuldstændig, naar den sætter i Spring. Den kan gøre Spring paa 7 Meter. Det gaar lettere for den at komme opad en Bjergskraaning end nedad den, og overalt udviser den stor Omtanke og Forsigtighed, baade hvor det gælder at passere den nyfaldne Gletschersne, og hvor den maa undgaa at løse Stenene i Bjergsiden. Det kan hände Geder, der er kommet for langt ud paa Klippe-spidserne, at de bliver staaende som lammede og ude af sig selv af Skræk, men noget saadant vil aldrig hände Gемsen. Den taber ikke Modet, selv ikke, hvis den er

Gemse.

kommet ud paa en næsten lodret Klippeskraant. Den vil da bøje Hals og Hoved bagover, saa hele Kroppens Vægt kommer til at hvile paa Bagbenene, og selv under den mest rasende Fart vil den gøre alt for at stritte imod saa godt som muligt. Gемsen har mange Fjender, Los, Ulv, Bjørn, Lammegrib og Ørn. Men den trues ogsaa af mange andre Farer, af

nedrullende Sten og Laviner. Alperne er Gemsernes egentlige Hjem, men de er nu sjældne i

Gemsernes Udbredelse. Det bemærkes, at der her paa Kortet kun er taget Hensyn til de egentlige Gemser.

Svejts, hyppigere længere østpaa. Endvidere findes de i Apenninerne, Pyrenæerne, Karpatherne, Kaukasus og Lilleasien. Det bemærkes dog, at vi her kun tager Hensyn til de egentlige Gemser, idet der findes beslægtede, men dog ret afvigende Arter, særlig i Østasien.

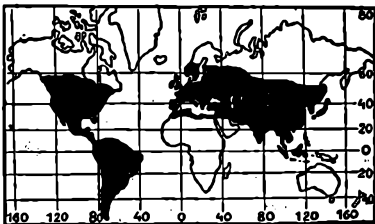

Hjortene.

Der findes Hjorte af forskellige Arter over saa godt som hele Jor-

den undtagen Afrika, syd for Atlasbjergene og Australien. Ejendommeligt nok findes de primitive Arter i Syd- og Østasien. I længst svundne Tider har disse beboet langt mere vidstrakte Omraader, f. Eks. Europa, men de er efterhaanden blevet trængt ned i Sydøstasien, hvor der til Gengæld findes en saadan Mængde Hjortearter, at man har betegnet disse Egne som Hjortenes Region.

En af de stateligste Former i Hjortenes Gruppe er Kronhjorten. Den findes endnu i næsten hele Europa og op til den 65de Breddegrad, samt i en stor Del af

Hjortelægtens Udbredelse rækker over det meste af Jorden med Undtagelse af det meste af Afrika og Australien. Paa dette Kort er ikke taget Hensyn til Rensdyr og Elsdyr, som ogsaa hører til Hjortelægten.

Asien, men i Lande med tæt Befolkning er den dog helt eller næsten udryddet. I Danmark forekommer den saaledes kun ganske enkelte Steder f. Eks. i Dyrehaven. Kronvildtets Hørelse, Lugt og Syn er fortrinligt udviklet og man mener det kan vejre et Menneske i 600 Skridts Afstand. I Almindelighed er Krondyrene yderst frygtsomme og sky, men mærker de, at der fredes om dem, bliver de i høj Grad tamme og frygtløse, hvilket f. Eks. kan iagttages i Dyrehaven. Hjortekalven er i de to, tre første Dage efter Fødselen saa uebhjælpsom, at den ikke kan bevæge sig af Stedet, og Moderen værner den da ogsaa af

bedste Evne og med stor Snildhed. Hvis der nærmer sig en Fjende f. Eks. en Hund, flygter hun først i allersidste Øjeblik og søger paa enhver Maade at bortlede Opmærksomheden fra Kalven og drage den hen paa sig selv. Naar Kalven er godt en Uge gammel, kan den følge Moderen overalt, og saasnart hun udstøder en Lyd af Skræk eller stamper i Jorden med Forbenene, trykker den sig øjeblikkelig ned i det høje Græs.

Daadyret, hvis Takker foroven er skovldannet fladtrykte, holder egentlig mest af de varmt tempererede Egne, men forekommer dog ogsaa i vore Dyrehaver og navnlig hyppigt i de store engelske Parker. Det er mindre end Kron-

hjorten, men giver forøvrigt ikke denne noget efter i Hurtighed. Behændighed eller Sanser-

nes Skarphed.

Raadyret forekommer endnu nogenlunde almindeligt i større danske Skove og i det meste af Europa og Asien. Det nydelige Dyr, hvis Øjne lyser af Venlighed og Fortrolighed, lader sig dog kun tæmme, hvis det fra sin tidligste Ungdom kommer under Menneskets Pleje.

Elsdyret og Rensdyret der ogsaa hører til Hjortene, er saa ejendommelige Dyr, at vi behandler dem i særlige Artikler. Paa det her gængsne Kort over Hjortenes Udbredelse er der derfor set bort fra dem.

Elsdyret.

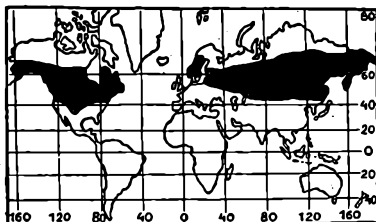
Elsdyrene er Hjortefamiliens Kæmper. Det er store, plumpe Dyr med et særlig kraftigt og stort Hoved, der hos Hannen er forsynet med store skovldannede Takker, som kan veje ca. 20 kg. Hun-

nen har ingen Takker. Oprindeligt har Elsdyr været udbredt over hele det nordlige Jordbælte og

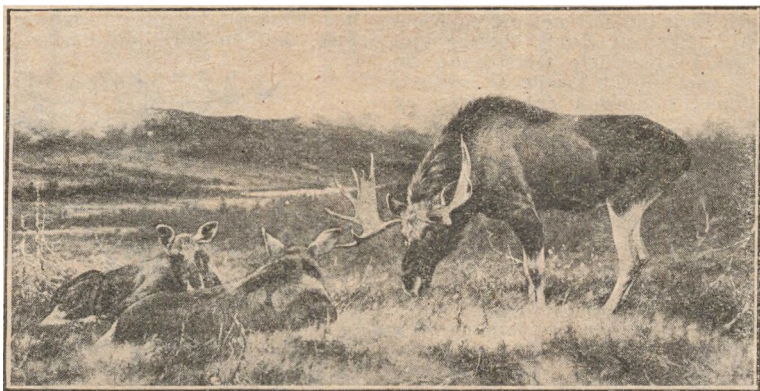

Elsdyr.

været hyppigt f. Eks. i Danmark, England og Tyskland. Nu findes det i Europa kun i Norge og Sverige, mellem 59 og 67° nordlig Bredde, samt i Østeuropa, hvor det forekommer i hvert Fald spredt, mellem 52 og 63° nordlig Bredde. I Nordasien er Omraadet

Elsdyret har før i Tiden været langt mere udbredt end nu. Dette Kort angiver Grænserne for det Omraade i Europa, i hvilket det kan forekomme, omend ofte meget spredt, samt dets Udbredelse i Asien og Nordamerika.

Elsdyr paa Højtjeldet.

større, mellem 43 og 70° nordlig Bredde. Ogsaa i det nordlige Amerika lever der Elsdyr, som er nær beslægtede med den gamle Verdens.

Elsdyrets rette Hjem er vilde og ensomme Skove, hvor der er mange Smaasøer og Moser. Det svømmer fortrinligt, og paa Grund af Føddernes ejendommelige Bygning, der tillader det at sprede

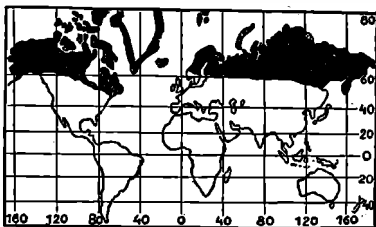

Klovene meget vidt, kan dette tunge og plumpe Dyr uskadt passere over Mosestrækninger, hvor

baade Mennesker og andre Dyr uhjælpeligt vilde synke i. Elsdyret er et snildt Dyr, der ypperligt forstaar at klare sig under vanskelige Forhold. Hannen er ikke god at komme i Nærheden af, men endnu farligere er dog Elgkøer, der har Kalve. De forsværer nemlig disse mod stor Tapperhed, ligesom de i det hele omfatter dem med den ømmeste Kærlighed.

Rensdyret.

Rensdyret tilhører det høje Nord. Det findes i alle Lande Nord for den 60'ende Breddegrad, men adskillige Steder naar det ogsaa længere ned. I vild Tilstand findes det endnu i det nordlige Norge, Sverige, Finland og Lapland, endvidere i Sibirien, Grønland og det nordlige Amerika. I Norge holder det sig borte fra Skovene, men i Sibiriens strenge Vinterkulde søger det Ly i dem. Ved Foraarstid opfyldes imidlertid disse Skove af uhyre Sværme af Fluer og Myg.

Rensdyrets Udbredelse strækker sig over hele den nordligste Del af Jorden. Paa Island er det i sin Tid blevet indført fra Norge.

og de plager Rensdyret ganske forfærdeligt. Det forlader da Skovene og søger Nordpaa til de store

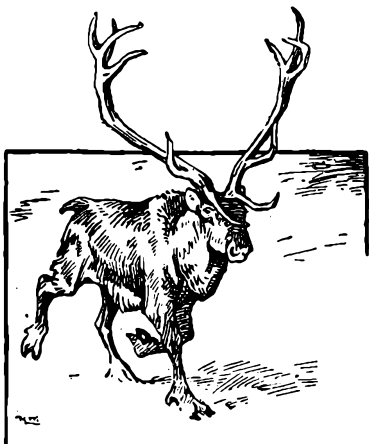
Tundraer. Dyrene ser slemme ud paa denne Aarstid, de er magre og meget medtagne af Insektstik. Men naar de i Au-

gust eller September vender tilbage til Skovene, er de sunde og velnærede. Vandringerne er ganske regelmæssige, og de Veje, de følger, er uforanderlig de samme. Som bekendt holdes Rensdyret ogsaa tæmmet. Lapperne ejer store Flokke, en enkelt, rig Lap undertiden et Par Tusind Stykker. Dyret er dem til overordentlig Nytte, det yder dem Mælk og Kød og mangfoldige andre Ting, ligesom de anvender det

Giraffen.

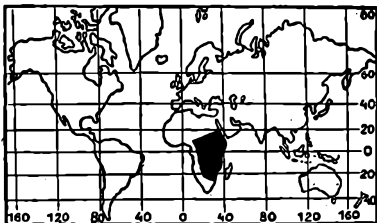
»Nej, det er ikke sandt, saadan et Dyr findes der ikke,« udbød en gammel Kone, der for første Gang i sit Liv kom i Zoologisk Have og saa Giraffen. Og skønt hun jo altsaa »benægtede Fakta«, maa man give hende Ret i, at Giraffen virker besynderligt, næsten utroligt paa Beskueren. For det første er der dens mægtige Højde — 5—6 Meter til det øverste af Hovedet — og dens mærkelige Legemsbygning, der gør den til det paa en Gang højeste og forholdsvis korteste af alle Pattedyr. Men desuden har den paa en besynderlig Maade Træk tilfælles med indbyrdes vidt forskellige Dyreformer, saa den næsten synes sammensat af flere forskellige Dyr, — Hovedet og Kroppen synes laant fra Hesten, Halsen og Skuldrene fra Kamelen, Ørerne fra Oksen, Halen fra Æslet og Benene fra Antilopen, medens Farven og Tegningen

Rensdyr.

som Trækdyr foran deres Slæder. I Sibirien anvendes de stærkeste Eksemplarer ogsaa som Ridedyr.

paa Skindet minder om Panthe-
ren. Alt i alt en forbløffende
Fremtoning, der skulde synes li-

Giraffens Udbredelse, der strækker sig
over det sydlige og østlige Afrika.

det egnet for en Tilværelse paa
Jorden, som den nu er, og mere
drager Tanken hen paa svundne
Jordperioders fantastiske Dyr-
former.

Det smukkeste ved Giraffen er
Hovedet med de milde, kloge Øjne.
Og disse Øjne lyver ikke. Giraffen
er virkelig baade et klogt og et
mildt Dyr, der lever i god For-
staaelse ikke alene med sine Stam-
mefrænder, men ogsaa med andre
Dyr. Undertiden finder man i afri-
kanske Byer og deres Omegn
tamme Giraffer, der vandrer om,
hvor de vil, æder Brød og Korn af
Haanden og lader sig klappe af
de forbipasserende. Deres Væsen
er saa tiltalende, at man forstaa-
r, at Araberne har kaldt Giraffen
»Serafec»: den elskelige, af hvilket
Ord vort »Giraf» er opstaaet. I

vore Dage
lever denne
besynderlige
Dyreform i
det østlige
Afrika fra
Sahasas
Sydgrænse
til Oranje-
floden. Bjær-

gene kan de dog ikke bru-
ge, men holder sig til det
vidtstrakte Sletteland, hvor der fin-
des rigeligt med Træer, uden at
det dog er sammenhængende Skov.

Giraffen er nemlig henvist til at
søge sin Føde i Træernes Løv, som
den afriver med sin overordentlig
bevægelige Tunge. Derimod er den
ikke skikkaet til at afbide Græs
fra Jorden, og man har spekule-
ret en Del paa, hvordan den over-
hovedet bar sig ad med at faa
Hovedet saa langt ned, at den f.
Eks. kunde drikke, idet Halsen
trods sin Længde ikke er tilstræk-
kelig til at veje op mod de lange
Forben. Man mente, at den i saa-
danne Tilfælde knælede ned, men
det er urigtigt. Derimod spør-
rer den Forbenene ud til Siden og ind-
tager derved en Stilling, der er
saa besynderlig, at man paa For-
haand skulde anse den for umulig.

Kamelen.

Vilde Kameler findes i det indre
Asiens Stepper og Ørkener, men
ellers er Kamelen overalt, hvor
den findes, forlængst blevet et
Husdyr. Der er som bekendt to
Slags: den topuklede Kamel i
Melleasien og Sydrusland, og
den enpuklede eller Dromedaren,
som lever i Sydvestasiens og
Nordafrikas Ørken og Steppelande.
Dromedaren synes at stamme fra

Asien, hvorfra den har brødt sig over Nordafrika, Syrien, Lilleasien og Persien. I Bibelen omtales den hyppigt; Job havde saaledes 3000, siden 6000 Kameler, og

det siges om Amalekitterne, at deres Kameler var talrige som SandiHavet. Kamelen er

et Ørkendyr, den befinder sig kun vel i tørre og hede Egne. Den kan nok leve andre Steder, men den mister da sin Ejendommelighed. I det tropiske Afrika kan den ikke trives; selvom den fodres nok saa rigeligt, dør den snart, uden at man kan forklare Grunden.

»Ørkenens Skib« har man kaldt den, og den bærer sit Navn med Rette. Paa de store Ørkenveje, saavel i Afrika som Asien, færdes et overordentlig stort Antal Kameler, og Samfærdsel vilde paa

Dromedar.

mange af disse Steder være en komplet Umulighed uden dem. Som bekendt kan Kamelen und-

Tuareger i Sahara.

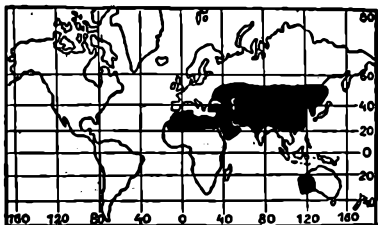
være Vand i længere Tid, men Fortællingerne om dens Udholdenhed i saa Henseende er ofte stærkt overdrevne. Naar Kamelen undertiden kan holde ud i Uger uden at faa noget at drikke, er det kun, fordi den faar saftig Planteføde, men i de tørre Aars-tid forholder det sig anderledes, og Fortællingerne om, at den selv da kan klare sig uden Drikke i 14–20 Dage, stemmer ikke med Virkeligheden.

Trods sin tilsyneladende tunge og langsomme Pasgang kan Kamelen tilbagelægge forbløffende Strækninger i kort Tid. Selv tungt belæssede

Lastkameler tilbagelægger i deres sædvanlige Gangart en Snos Kilometer i 5 Timer, og de kan holde ud at gaa uden Hvile fra Kl. 5 om Morgenen til

Kl. 7 Aften, og Ridekameler løber uden at overanstrenges sig tre Gange saa hurtigt. De kan udhol-

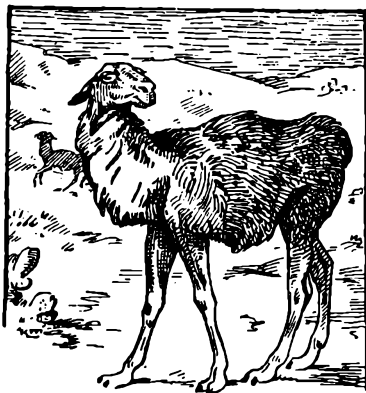

Kamelens Udbredelse er vanskelig at angive nøjagtigt. Vilde Kameler findes kun i det indre Asien, ellers er Kamelen overalt Husdyr og kan som saadant komme, vidt omkring. Her er angivet de Egne, hvor den almindeligt forekommer. I Australien — specielt det ørkenagtige Vestaustralien — har man indført Kameler og haft god Nytte af dem.

de denne Fart en 3-4 Dage i Træk, og man kan altsaa ved deres Hjælp komme et anseeligt Stykke frem gennem Ørkenen i kort Tid. For den uøvede Rytter er Turen ikke nogen Behagelighed, i hvert Fald ikke, hvis han benytter en almindelig Lastkamel. Naar den gaar i sin sædvanlige Pasgang, bliver han gynget frem og tilbage paa sælsom og ubehagelig Maade, betydelig bedre gaar det, naar den sætter i Trav, men Galop er en ny Rædsel, og den Rytter, som ikke er saddelfast, vil snart havne paa Jorden. For at faa Kamelen til at fremskynde sin Gang, smækker Araberen med Tungen paa en egen Maade, eller han slaar i Luften med en tynd Ridepisk. Derimod slaar han saa godt som aldrig Dyret, og det behøves heller ikke.

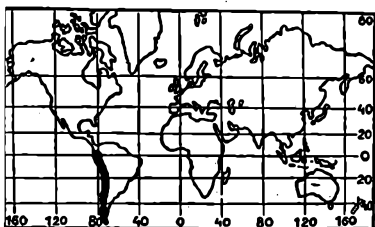
Kamelen er ingen Kostforagter. Den kan opholde Livet ved afavedne Ørkenplanter og halvt fortrede Grene, selv en gammel Kurv eller Maatte af Daddelpalmens Bladribber forsmåar den ikke. I Østudan bestaar de Indfø-

tes Hytter af tynde Stænger, dækkede af Steppegræs, og de maa derfor beskytte dem ved Hegn, da Kamelerne ellers vilde opæde dem til Grunden. Selv Torne, der er saa skarpe, at de kan trænge gennem Saalelæder, generer ikke Kamelen, og de glider glat væk ned med den øvrige Føde. Men naturligvis forsmåar den ikke bedre Sager som Ærter, Vikker og Korn. Er Føden rigelig, vokser Puklen, men den skrumper atter ind, naar Kosten er smal. Kamelen hører ikke til de begavede Dyr, den er temmelig enfoldig og kan være en god Del stædig og trodsig. Sit Føl omfatter Kamelhunnen med rørende Kærlighed og Omhu.

Lamaen.

Lamaen er Sydamerikas Kamel, men den adskiller sig i Udseende fra sine Slægtninge i den gamle Verden ved sin ringe Størrelse og Mangelen paa Pukkel. En Kamel er den imidlertid, og den gør ogsaa i flere Henseender en Kamels Arbejde, idet den bruges som Lastdyr i Andesbjergene. Den kan bære betydelige Byrder og udmærker sig baade ved Lydighed og Sikkerhed. Driveren be-

Lamaens Udbredelse. Paa dette Kort er taget Hensyn til alle fire Lamaarter: den egentlige Lama, Alpacaen, Guanacoen og Vicunjaen

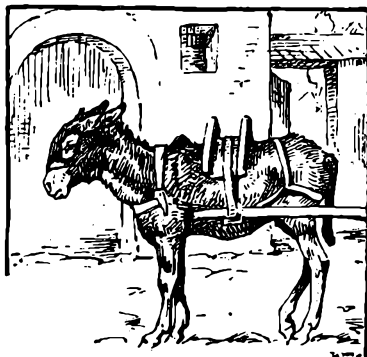
høver hverken Pisk eller Stok, og dens Gangart er saa fast og sikker, at det er overflødigt at surre Byrden synderlig fast. En Karavane af Lamaer anføres af et dertil udvalgt, særlig fornuftigt Dyr, der er forsynet med en lille Klokke og en Fane paa Hovedet. Karavanen bevæger sig roligt og sikkert over Andesbjergenes Paser og ad Bjærgveje, hvor Heste og Muldyr vilde have vanskeligt ved at komme frem.

Lamaerne befinder sig kun vel i kolde Egne. Deres Hjem er Andesbjergenes Højsletter, og kun langt mod Syd stiger de ned paa Stepperne ved Bjærgenes Fod. I Egnen ved Ækvator holder de sig i de store Højder, længere nede bliver det dem for varmt. Der findes fire Arter, af hvilke de to, den egentlige Lama og Alpacaen, er tæmmede, medens de to andre lever i vild Tilstand. Alle rede da Europæerne kom til Sydamerika.

forefandt de de to nævnte Arter som de indfødtes Husdyr. Lamaen yder baade Kød, Uld, Mælk og Læder, Alpacaen Uld og

Kød, medens den ikke er anvendelig som Lastdyr. Som bekendt er Lamaen slem til at spytte. I Virkeligheden er Spyttet dens Forsvarsvaaben, som den med stor Sikkerhed sender lige i Ansigtet paa den, som den anser for sin Fjende.

Æselet.

I Fabler og Fortællinger bliver Æselet i Reglen skildret som overordentlig enfoldigt, saa at det er blevet et Sindbillede paa Dumhed og tillige paa Stædighed. Det er imidlertid ganske med Urette, idet Æselet i Virkeligheden næppe staar tilbage for Hesten i gode Egenskaber, ja, i visse Henseender overgaar den. Men ganske vist gør Æselet her i Nordeuropa ikke nogen god Figur. Klimaet passer ikke for det; oprindelig er det nemlig et Ørken- og Steppedyr, det kræver Varme og tørt Klima, og naar det holdes i Lande, hvor dette ikke findes, kommer det til at se bedrøveligt, tungsindigt og sammenfalden ud. I sydlige Lande er dette Forhold ganske anderledes. Der er Æselet et smukt, livligt og meget udholdende Dyr. De smukkeste findes i Arabien, Persien og Ægypten,

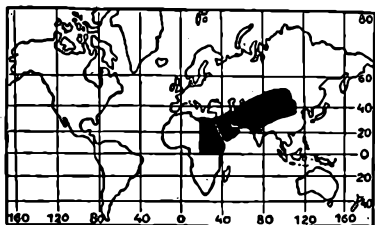
men ogsaa i Grækenland og Spanien findes der udmærket smukke Eksemplarer. Allerede fra

gammel Tid har man kendt Krydsninger mellem Æsler og Heste, der kaldes Mulæsler, naar Moderen er et Æsel, derimod

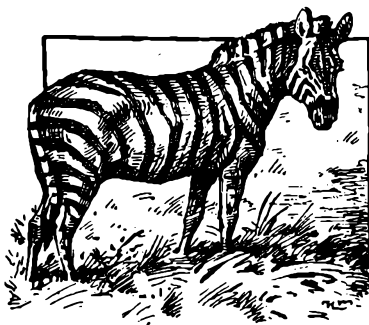
Muldyr, naar det er en Hoppe. Det er dog i Regelen Muldyr, man opdrætter, og de finder overordentlig stor Anvendelse i mange Lande.

Det er meget vanskeligt at give en Oversigt over det tamme Æsels Udbredelse. Det er jo et Husdyr, og Menneskene kan jo forsaavidt tage det med overalt. Det befinder sig som sagt bedst i varme og tørre Lande, hvor det anvendes i overordentlig udstrakt Grad f.

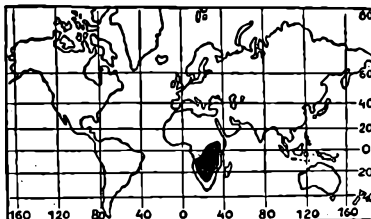
Vildæselets Udbredelse. Da det tamme Æsel som Husdyr jo kan føres, hvorhen det skal være og i Virkeligheden forekommer — i hvert Fald i enkelte Eksemplarer — rundt om paa Jorden, har vi her foretrukket at give et Kort over de Egne, hvor det vilde Æsel forekommer.

Eks. i hele Sydeuropa. Men ogsaa i mange andre Lande, f. Eks. i England forekommer det hyppigt, selv her i Norden træffer vi jo af og til paa Æsler. Vort Kort viser derfor blot de Lande i Afrika og Asien, hvor vilde Æselarter forekommer. Stamformen til vort Tamæsel hører hjemme i Afrika.

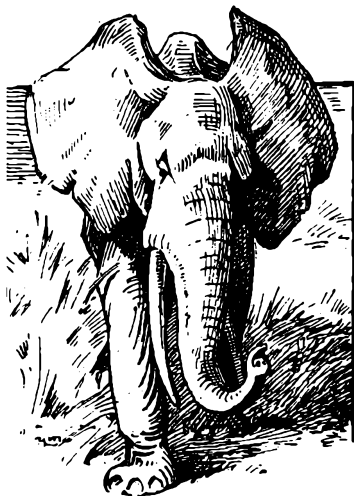
Zebraen.

Zebraerne kaldes ogsaa Tigerhestene paa Grund af deres stribe de Skind. Hos den egentlige Zebra er Huden hvid eller lysegul med sorte eller rødbrune Striber over hele Kroppen. Som alle Vildheste lever Zebraerne i Flokke. De udmærker sig ved Mod, Nøjsomhed og Rastløshed. Paa Sydafrikas vidtstrakte Stepper ser man dem ofte i Selskab med Antiloper og Strudse. Af de forskellige Zebraarter er Quaggaen nu helt udryddet, og den egentlige Zebra nærmer sig ogsaa sin Undergang. Dens Hjem er Afrika, særlig Sydafrika, hvor den holder til i Klippegne, en anden Form, Dauhæsten, bebor derimod det flade Land. Zebraen er vanskelig at

Zebraens Udbredelse indskrænker sig nu til visse syd- og mellemafricanske Egne

emme, men naar det i lang Tid almindelig blev antaget, at det overhovedet ikke lod sig gøre, er det dog en Fejltagelse. I England afrettede man saaledes et Par til t trække en let Vogn, og man unde køre dem som almindelige feste.

Elefanten.

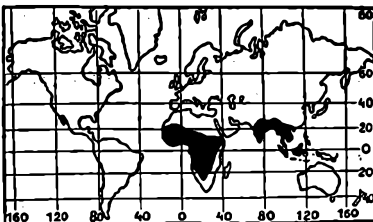
Elefanten er det største Dyr, som findes paa Landjorden, men det kan esvære forudses, at det vil gaa en, som det er gaaet dens vældige lægninge Mammuten og Mastodonten, som fandtes i rigelig længde i tidligere Jordperioder. De er udryddede for Aartusinder siden, men man har fundet talrige og velbevarede Rester af dem, undertiden hele Dyr, indfrosne i de sibiriske og amerikanske Tunraers Is. Isen har bevaret dem saa godt, at endogsaa det adskillige Aartusinder gamle Kød har

kunnet spises. Af de mange Arter af denne Pattedyrorden, som en Gang levede paa Jorden, er nu kun Elefanterne tilbage, og deres Antal aftager bestandig.

Elefanten er jo en Kolos, men ofte gør man sig noget overdrevne Forestillinger om dens Størrelse. De indiske Elefanter naar sjældent en Skulderhøjde paa over 3 Meter, og selv i Afrika findes der ikke Elefanter paa over 5 Meters Højde. Længden udgør mellem 3 og 5 Meter. En udvokset Elefant vejer ca. 4000 kg, og Stødtænderne af en afrikansk Elefant kan tilsammen opnaa en Vægt af over 150 kg. For øvrigt er den længe om at blive fuldt udvokset, det indtræffer først, naar den er 16-24 Aar gammel. Til Gengæld kan Elefanten opnaa en høj Alder, man mener ca. 150 Aar.

Elefanterne hører til de klogeste Dyr. De lever i Hjorde, hvis Antal kan variere fra en halv Snees Stykker til ca. 200. Den klogeste Elefant er Fører, ligemeget om det er en Han eller Hun, og den lystres ubetinget af de øvrige. I de Egne, hvor Elefanterne findes, støder man hyppigt paa Elefantveje, som Hjorden har trampet gennem

Elefanter findes i Afrika og Indien, men der er ret stor Forskel paa de to Arter. Overalt er deres Tal i Tilbagegang.

Skovene eller over Bjærgene, og disse Veje er ofte anlagt med en Kløgt, der aldeles imponerer selv sagkyndige Folk. De, der har haft Lejlighed til at iagttage vilde Elefanters Liv, fortæller ogsaa mange andre Eksempler paa deres Klogskab. Saaledes hænder det hyppigt, at Flokken i Tordenvojr forlader Skoven og søger ud paa Sletten, hvor de lejrer sig langt fra Træerne. De har altsaa gjort den Iagttagelse, at de derved for-

En indisk Elefant, der faar sig et velkomment Bad.

mindsker Faren for at blive ramt af Lynet. Men først i Menneskenes Tjeneste kommer Elefantens Klogskab, Lærevillighed og andre gode Egenskaber ret til Udfoldelse og gør den i Indien til et nyttigt Husdyr, der kan anvendes paa forskellig Maade; særlig egner den sig til at transportere tunge Byggematerialer som Bjælker eller Sten, og den udfolder under denne Virksomhed betydelig Omtanke og Behændighed, ligesom den ofte kan arbejde Timer i Træk uden det mindste Vink fra Driernes Side. Den befinder sig vel i Fængenskab og omfatter i Reglen sin Fører og hans Familie med stor Hengivenhed. Men der maa

stadig indfanges nye Elefanter, da det kun sjældent sker, at fangne Elefanter faar Unger. Det er dog hændt, bl. a. et Par Gange i zoologisk Have i København.

Det har været paastaet, at Elefanten er et ondskabsfuldt Dyr, men det passer slet ikke. Den angriber i Virkeligheden aldrig uden at være tirret, og af Naturen er dens Sind mildt og roligt. Der findes en overordentlig stor Mængde Fortællinger om den, og de stiller den alle i det bedste Lys. Den hævnner sig kun, naar den har særdeles god Grund til det, og selv i sin Hævn er den højsindet. Vi skal ikke her komme nærmere ind paa de mange Elefanthistorier, men blot fortælle et enkelt Træk, der viser Elefanten som barmhjertigere og mere menneskelig end Mennesket. En indisk Fyrste — en af de mange Tyranner, som Indien i Tidernes Løb har været belempret med og plaget af — kom ridende paa sin Elefant, ledsaget af sit Hof. Han kom da til et Sted, hvor en Del syge Mennesker var henlagt for at nyde den friske Luft. Da de syge Stakler ikke kunde flytte sig for det fyrstelige Tog, befalede den umenneskelige Tyran, at den forreste Elefant i Toget skulde drives hen over dem. Men Elefanten vilde ikke, den standsede og lod sig ikke drive af Stedet trods alle Førerens Anstrengelser og Fyrstens Vredesudbrud. Tilslidst opgav den dog tilsyneladende sin Modstand men blot for med Snabelen omhyggeligt at gribe en af de Syge og forsigtigt lægge ham til Side. Derefter fjævnede den paa samme Maade et Par af de andre, saa der blev Plads, og derefter gik den roligt videre.

Elefanterne anvendtes i Oldtiden meget til Krigsbrug. Da Aleksander kom til Indien, førte Inderne saaledes Elefanter imod ham, og siden blev de hyppigt anvendt og saa i Europa. Pyrrhus bragte

Krigsefanter til Italien, hvor Romerne med Forbavselse og Skræk saa de »store Okser«. Karthago ejede et stort Antal Krigsefanter, som i Fredstid stod opstaldede i høje Rum, der var bygget ind i Bymuren, og som bekendt førte Hannibal endogsaa Krigsefanter over Alperne. I Rom var Elefanterne i senere Tider velkendte, og man forstod allerede da at dressere dem til at skrive Bogstaver paa en Tavle, gaa paa Line, spise ved et Bord o. s. fr.

Elefanterne lever i Mellemafrika og Indien. De afrikanske er de største, de har et lavt Hoved med hvælvet Pande og overordentlig store Øren. De er ikke saa lette at tæmme, er vildere og ustyrligere end de indiske. Denne sidste har et højt Hoved, en bred Pande og middelstore Ører.

Et fyrsteligt Tog i Indien.

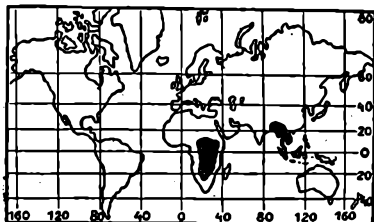

Næsehornet.

Engang i længst forsvunden Tid levede der Næsehorn baade i Tyskland, Frankrig, England, Rusland og ganske særlig i Sibirien, hvor man rundt om i Flodbredderne har fundet Rester af det. Paa disse Steder er det dog forlængst uddødt, og i vore Dage er dets Omraade langt mere begrænset. Det findes nu kun i Afrika og Indien, og navnlig i Sydafrika har den voksende Kolonisation drevet den kæmpemæssige Tykhud bort fra mange Egne, hvor den før levede.

Næsehornet er helt igennem en besynderlig, eventyrlig Fremtoning, baade ved sin Størrelse og sit Udseende nok egnet til at sætte Fantasien i Bevægelse. Hornet, som har givet det Navn, er en Overhudsdannelse og bestaar af fine, parallelt løbende Horntraade. Det tjener Dyret til Vaaben. Det indiske Næsehorn har kun eet, det afrikanske derimod to Horn paa Snuden, ja, man har endogsaa stødt paa ganske enkelte Eksemplarer med tre Horn bag hinanden. Man skulde mene, at det Hudpanser, som Næsehornet bærer, ikke var synderlig følsomt, men saaledes forholder det sig ikke;

den tykke Hud er i Virkeligheden overordentlig ømfindtlig, og Dyret lider i Sommertiden meget af Fluor, Bremser og Myg, og et dag-

Næsehornets Udbredelse, der nu kun omfatter visse Dele af Afrika og Indien.

ligt Dyndbad er en absolut Fornødenhed for det. Ved Bredden af en Sø eller Flod roder det med Hornet et Hul og vender og drejer sig i det, indtil det har faaet hele Kroppen dækket med Dynd. Men efterhaanden, som Dyndlaget falder af, tager dens Plageaander fat igen. En Hjælp mod alt det Utøj, som dens Hud vrimer af, har den i Oksehakkeren, der følger den og ofte sidder paa dens Ryg. Denne Fugl lever nemlig af Utøjet og skaffer derved Næsehornet Lindring. Der er da ogsaa opstaaet et Slags Venskab mellem dem, og den aarvaagne Fugl advarer ofte sin tykhudede Ven, naar en Fare nærmer sig.

Det vældige, velbeskyttede Næsehorn, der med Lethed baner sig Vej gennem den mest sammenslyngede Tykning og kun gaar af Vejen for større Træer, har kun faa Fjender blandt Dyrene. Løven og Tigeren gaar af Vejen for det, og de gamle Frasagn om dets Kampe med Elefanten har vist ikke ret meget paa sig. Det javanske Næsehorn skildres som godmodigt, hvorimod baade det egentlige indiske og det afrikanske kan gribes af et frygteligt Raseri, og det er da en forfærdelig Modstander. Sin Unge forsværer det altid med den største Tapperhed

mod enhver Fare, men det kan ogsaa komme i Raseri, uden at der er Fare paa Færde. Den røde Farve virker saaledes stærkt ophidsende paa det, og det er hændt, at den har angrebet afstikkende klædte Personer uden ellers at være tirret.

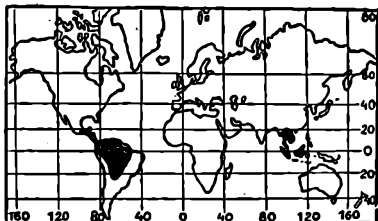
I Aaret 61 f. Kristus bragte Pompejus det første Næsehorn til Rom, hvor det vakte stor Sensation. Adskillige Aarhundreder efter — i 1513 — fik Kongen af Portugal et levende Næsehorn fra Ostindien. Ogsaa det vakte uhyre Opsigt. Rygtet bredte sig over hele Europa, og Albrecht Dürer lavede et Træsnit af det sæde Dyr efter en Afbildning, han fik sendt fra Lissabon.

I Orienten bruger man meget Bægere og Drikkekar, forfærdigede af dets Horn, idet man tilskriver den Slags Bægere den Egenkab, at de vil bringe enhver Drik, de indeholder, til at bruse, saasnart der hældes Gift i den.

Tapiren.

Tapirerne lever paa to saa fjernt fra hinanden liggende Steder som Ostindien og Sydamerika. Mærkeligt nok var det den ostindiske Tapir, som sidst blev kendt, og som stadig kendes mindst. Den

Tapirerne findes kun i Sydamerika og Ostindien.

kaldes ogsaa Skabraktapiren efter den skarpt begrænsede, hvidgraa Plet, der som et Dækken optager Skulderpartiet. Den amerikanske

Tapir er derimod ensfarvet, mørk graabrun og har desuden en kort Nakkekemante.

Ungen er en nydelig lille Skabning; den er stribet, men med Aarene svinder Stri-berne bort. Tapirerne er ængstelige, forsigtige Dyr, der især færdes i Dæmringen og Tummørket. De flygter for enhver Skabning, i hvem de aner en Fjende, og holder sig i det hele saa vel skjult, at man i Maaneder kan færdes i Egne, hvor der findes Skarer af Tapirer, uden at se en eneste, i hvert Fald ved Dagens Lys. De baner sig i Tykningen Veje, der ligner Indianernes Stier, og som kan være farlige nok for dem, som forvilder sig

Tapir.

ind paa disse, idet man paa dem kan vandre i Uger uden at træffe

nogen menneskelig Bolig. Men Tapirerne benytter kun disse Veje, saa længe de ikke forstyrres, bliver de derimod forskrækkede, styrter de sig ind i det tætteste Krat, idet de vælter alt, hvad der staar dem i Vejen.

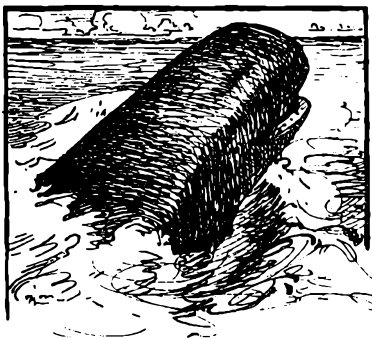
Hvalerne.

Medens Sælterne tilbringer mindst en Tredjedel af deres Liv paa Land, er Hvalerne bundne til Havet. De fleste af dem holder sig ude paa det salte Vand og ynder ikke at nærme sig Kysterne; kun Delfinerne gaar ind paa det ferske Vand, til Tider langt op i Floderne, man har saaledes fundet Marsvin helt oppe ved Paris. Der findes Hvaler i alle Have, men der er overmaade stor Forskel mellem Arterne; Marsvinet bliver saaledes $1\frac{1}{2}$ –2 Meter langt, medens de største Arter opnaar en Længde af 20–30 Meter.

Hvalernes Legeme og hele Leve-

maade giver dem en saa stor Lighed med Fiskene, at Ordet »Hval-fisk« har vundet Hævd, Pattedyr

Kaskelot.

er de imidlertid, har varmt Blod og aander ved Lunger. Disse er meget store, hvorved det muliggøres for Dyret at opholde sig i længere Tid under Vandet uden at komme op til Overfladen for at aande — man mener lige indtil 80 Minutter. Huden er kun tynd, men under den findes et tykt Spæklag. Dette Fodtægler forringer Hvalernes Vægt, erstatter en varmere Haarklædning og yder desuden Modstand mod det vældige Tryk, som Dyrene maa udholde, naar de søger til de store Dybder.

De store Hvalarter er Jordens mægtigste Dyr. Grønlandshvalen naaede saaledes en Vægt af henimod 70.000 kg, og dens Gab var saa mægtigt, at en hel Baad med

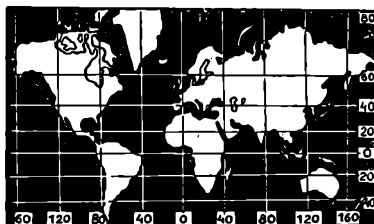
Mandskab kunde rummes i det. Men denne vældige Hvalart maa nu be-

tragtes som udryddet. Den tilhørte Bardehvalernes Gruppe, hvortil ogsaa Finhvalen hører. Blandt Tandhvalerne er der

Grund til at fremhæve Grindehvalen, der navnlig omkring Færøerne viser sig i store Flokke, — man har talt 1100 i een Flok — og den besynderlige Narhval, hvor Hunnen ingen Tænder har, medens Hannen i Overmund har een meget lang, snoet Hjørnetand. Hvad den anvender den til, ved man ikke.

Endelig er der den vældige Kaskelot med det mægtige, tykke Hoved, der vel er det uførmeligste af alle Dyr. I Hovedet findes et stort Rum, opfyldt af en klar, oljeagtig Væske, som i størknet Tilstand kaldes Hvalrav. Kaskelottens egentlige Hjem er Havene paa den sydlige Halvkugle, men iøvrigt kan den forekomme ogsaa i de andre store Have.

Hvalerne forekommer i alle Have, omend der er overmaade stor Forskel paa Arterne.

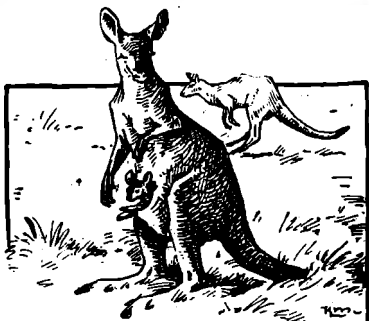
Känguruen.

Dette højest besynderlige Dyr hører som bekendt til Pungdyrene, der sikkert er de sidste Rester af en Gruppe Pattedyr, hvis Blomstringstid faldt i en fjern Jordperiode. Känguruen er den største og mærkeligste i Slægten. Dens Hjem er Australien, hvor allerede

Cook fandt den. Det, der straks falder i Øjnene ved den, er dens besynderlige Legemsform med

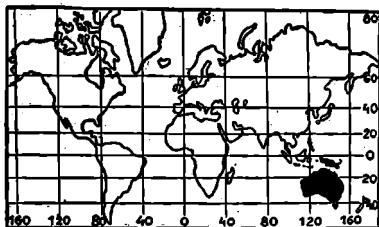
de kraftige Baglemmer og Hale og de svage Forlemmer. Dens Gang er yderst ubehjælpssom og

Kænguruer.

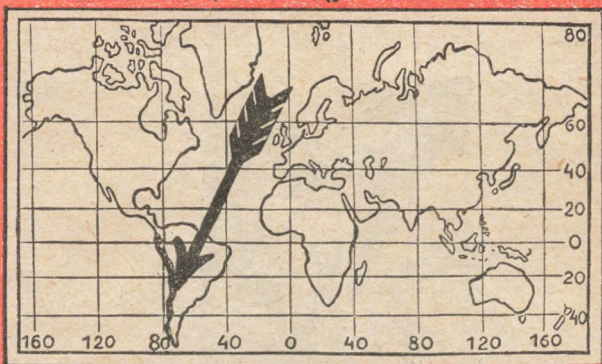
klodset, men naar den skal hurtigt afsted, bevæger den sig ogsaa udelukkende i Spring, hvor den kun benytter Baglemmerne, medens den lægger Forlemmerne helt ind til Kroppen. De større Arter kan gøre Spring paa 6—10 Meter og hæve sig 2—3 Meter over Jorden, og en flygtende Kænguru kan udholde at springe flere Timer i Træk uden at hvile.

Ungen tilbringer de første 8 Maaneder af sit Liv i Pungen, og endnu længe efter, at den har begyndt at forlade sit Skjul og græsse paa egen Haand, tager den altid sin Tilflugt til Pungen, naar der er Fare paa Færde. Der findes flere Kænguruarter. Kæmpekænguruen er den største; den begynder nu at blive ret sjælden selv i det Indre af Australien. Blandt de øvrige Arter kan særlig fremhæves Trækænguruen, som lever paa Ny-Guinea, og som, skønt den er et ret stort Dyr, med den største Behændighed bevæger sig i Træernes Grene.

Kænguruens Udbredelse indskrænker sig til Australlandet og dets nærmeste Omgivelser.

Der findes mange kuriose Træk ved Dyrenes Udbredelse. Tænk for
Eks. paa Lamaen, som kun lever i Ly af Andesbjergenes Tiader.